

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансового аналізу та аудиту

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«Внутрішній аудит витрат діяльності банку»

Студентки 2 курсу, 5м групи
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
спеціалізації «Фінансовий аналіз та аудит» _____

Пригаровської
Юлії Сергіївни

Науковий керівник
канд. екон. наук _____

Копотієнко Тетяна
Юріївна

Гарант освітньої програми
д-р екон. наук, доцент _____

Назарова Каріна
Олександрівна

Київ 2019

Київський національний торговельно-економічний університет

Факультет обліку, аудиту та інформаційних систем
Кафедра фінансового аналізу та аудиту

**Освітній ступінь «магістр»,
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»,
спеціалізація «Фінансовий аналіз та аудит»**

Затверджую
Зав. кафедри,
д.е.н., доц. _____ К.О. Назарова
“18” січня 2019 р.

Завдання
на випускню кваліфікаційну роботу студентки

Пригаровської Юлії Сергіївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи:

«Внутрішній аудит витрат діяльності банку» (на матеріалах АТ «Укрсоцбанк»).

Затверджено наказом ректора від «18» січня 2019 р. №140.

2. Строк здачі студентом закінченої роботи 01 листопада 2019 р.

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи:

Мета дослідження: обґрунтування теоретичних положень та надання практичних рекомендацій з внутрішнього аудиту витрат діяльності банку.

Об'єкт дослідження: процес внутрішнього аудиту витрат діяльності банку.

Предмет дослідження: теоретико-методичні та організаційно-практичні аспекти внутрішнього аудиту витрат діяльності банку.

Перелік графічного матеріалу: таблиці, в яких представлено динаміку активів, пасивів АТ «Укрсоцбанк» за 2014-2018 рр.; таблиці, в яких представлено динаміку обсягу та частки витрат АТ «Укрсоцбанк» за 2014-2018 рр.; таблиці, які містять результати групування нормативно-правових актів з питань внутрішнього аудиту витрат діяльності банку; таблиці, які містять результати групування інформації про бухгалтерські проведення витрат банку, правила розкриття інформації про витрати банку у фінансовій звітності відповідно до вимог МСФЗ; схеми, рисунки, графіки, які ілюструють пропозиції з удосконалення організації та методики внутрішнього аудиту витрат діяльності банку.

4. Консультанти по роботі (проекту), із зазначенням розділів проекту, що стосуються їх:

Розділ	Консультант (прізвище, ініціали)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1			
2			
3			

5. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (проекту) (перелік питань за кожним розділом)

Вступ

Розділ 1. Теоретичні засади внутрішнього аудиту витрат діяльності банку

1.1. Економіко-змістова характеристика витрат діяльності банку

1.2. Теоретико-методологічні основи внутрішнього аудиту витрат діяльності банку

Висновки до розділу 1

Розділ 2. Інформаційно-організаційне забезпечення внутрішнього аудиту витрат діяльності банку

2.1. Організаційно-економічна характеристика АТ «Укрсоцбанк»

2.2. Інформаційне забезпечення внутрішнього аудиту витрат діяльності банку

Висновки до розділу 2

Розділ 3. Удосконалення організації та методики внутрішнього аудиту витрат діяльності банку

3.1. Характеристика організації внутрішнього аудиту витрат діяльності банку

3.2. Методика внутрішнього аудиту витрат діяльності банку та шляхи її вдосконалення

Висновки до розділу 3

Висновки та пропозиції

Список використаних джерел

Додатки

6. Календарний план виконання роботи (проекту)

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи (проекту)	
		За планом	Фактично
1	Наукова стаття	01.06.2019 р.	27.05.2019
2	1 розділ	02.09.2019 р.	30.08.2019
3	2 розділ	03.10.2019 р.	01.10.2019
4	3 розділ	20.10.2019 р.	15.10.2019
5	Подання завершеної роботи на кафедру	01.11.2019 р.	01.11.2019 р.

7. Дата видачі завдання «18» січня 2019 р.

8. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи

к.е.н. Копотієнко Т.Ю.

(прізвище, ініціали, підпис)

9. Гарант освітньої програми

д.е.н., доц. Назарова К.О.

(прізвище, ініціали, підпис)

10. Завдання прийняв до виконання студент

Пригаровська Ю.С.

(прізвище, ініціали, підпис)

11. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи

Студенткою Пригаровською Юлією Сергіївною було виконано випускну кваліфікаційну роботу на тему «Внутрішній аудит витрат діяльності банку» за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування», спеціалізацією «Фінансовий аналіз та аудит» відповідно до завдання, виданого науковим керівником.

Обрана тема дослідження є актуальною, оскільки банківська система є важливою та невід’ємною ланкою економіки держави, відіграючи провідну роль у забезпеченні грошового обігу, мобілізації коштів та стабільності національної валюти. Політична та економічна нестабільність в Україні значно підвищили ступінь ризиковості банківської діяльності, ускладнили їх фінансово-господарське становище та можливість ефективно функціонувати. Витрати діяльності є одним із основних чинників, які прямо впливають на формування прибутку банку та забезпечують його функціонування та розвиток. Дієвим інструментом покращення управління витратами банку є внутрішній аудит, що потребує удосконалення організації та методики.

Студенткою на високому рівні було виконано усі завдання, поставлені у випускній кваліфікаційній роботі, виявлено проблеми у проведенні внутрішнього аудиту витрат діяльності банку та сформульовано рекомендації для їх вирішення. Робота містить таблиці, графіки, діаграми, сформовані за розрахунками динаміки обсягу та частки витрат банку за 2014-2018 рр.

Загалом, робота відповідає вимогам до змісту та структури, виконана на високому науково-практичному рівні, заслуговує на позитивну оцінку та рекомендується до захисту в екзаменаційній комісії.

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту) _____
(підпис, дата)

Відмітка про попередній захист _____
(ПІБ, підпис, дата)

12. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу

Випускна кваліфікаційна робота (проект) студентки _____
Пригаровської Ю.С.
(прізвище, ініціали)
може бути допущена до захисту в екзаменаційній комісії.

Керівник проектної групи
(гарант освітньої програми) _____
д.е.н., доц. Назарова К.О.
(прізвище, ініціали, підпис)

Завідувач кафедри _____
д.е.н., доц. Назарова К.О.
(прізвище, ініціали, підпис)

« _____ » _____ 201 _____ р.

ЗМІСТ

Вступ	7
Розділ 1. Теоретичні засади внутрішнього аудиту витрат діяльності банку	11
1.3. Економіко-змістова характеристика витрат діяльності банку	11
1.4. Теоретико-методологічні основи внутрішнього аудиту витрат діяльності банку.....	18
Висновки до розділу 1.....	25
Розділ 2. Інформаційно-організаційне забезпечення внутрішнього аудиту витрат діяльності банку	26
2.1. Організаційно-економічна характеристика АТ «Укрсоцбанк».....	26
2.2. Інформаційне забезпечення внутрішнього аудиту витрат діяльності банку	35
Висновки до розділу 2.....	41
Розділ 3. Удосконалення організації та методики внутрішнього аудиту витрат діяльності банку	42
3.1. Характеристика організації внутрішнього аудиту витрат діяльності банку.....	48
3.2. Методика внутрішнього аудиту витрат діяльності банку та шляхи її вдосконалення.....	48
Висновки до розділу 3.....	57
Висновки та пропозиції	58
Список використаних джерел	60
Додатки	68

ВСТУП

Актуальність теми. Банківська система є важливою та невід’ємною ланкою економіки держави, відіграючи провідну роль у забезпеченні грошового обігу, мобілізації коштів та стабільності національної валюти. Політична та економічна нестабільність в Україні значно підвищили ступінь ризиковості банківської діяльності, ускладнили їх фінансово-господарське становище та можливість ефективно функціонувати. За офіційними даними Міністерства фінансів України, з 2008 по 2018 роки 98 комерційних банків в Україні були визнані банкрутами та ліквідовані з подальшою виплатою компенсації вкладникам. За таких обставин першочергового значення набуває ефективність управління ресурсами та забезпечення прибутковості банку.

Витрати діяльності є одним із основних чинників, які прямо впливають на формування прибутку банку та забезпечують його функціонування та розвиток. Величина та структура витрат залежить від обсягів та вартості витрачених у процесі діяльності трудових, матеріальних і фінансових ресурсів. Без здійснення відповідних витрат діяльність банку є неможливою, що актуалізує потребу підвищення ефективності управління витратами. Дієвим інструментом покращення управління витратами банку є внутрішній аудит.

Огляд літературних джерел засвідчує, що питання організації та методики внутрішнього аудиту в банках досліджують такі вчені як Заруба О.Д., Зубилевич С.Я., Кіреєв О. І., Редько О.Ю., Рудницький В.С., Петрик О.А., Урусова З.П. Цими науковцями було розглянуто ключові аспекти теорії та практики внутрішнього аудиту тих чи інших банківських операцій і напрямів діяльності. Сутність та класифікацію витрат діяльності банків вивчали П.С. Роуз, П. Фаллетті, Д. МакНотон, К. Дж. Барлтроп, Т. Беррел, М. Хіггінс, Г. Вейнс. Подібні дослідження проводили також вітчизняні вчені Герасимович Б.П., Васюренко О.В., Коняев А.А., Примостка Л.О. та ін. Позитивно оцінюючи дослідження науковців, зазначимо, що питання організації та методики внутрішнього аудиту витрат діяльності банку залишається не достатньо

розробленими та дискусійними, що підтверджує актуальність даного дослідження.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних положень та надання практичних рекомендацій з внутрішнього аудиту витрат діяльності банку.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання наступних **завдань**, зокрема:

- надати економіко-змістову характеристику витрат діяльності банку;
- обґрунтувати теоретико-методологічні основи внутрішнього аудиту витрат діяльності банку;
- представити організаційно-економічну характеристику діяльності АТ «Укрсоцбанк»;
- оцінити інформаційне забезпечення внутрішнього аудиту витрат банку;
- дослідити організацію внутрішнього аудиту витрат діяльності банку;
- здійснити оцінку методики внутрішнього аудиту витрат діяльності банку та розробити пропозиції щодо її удосконалення.

Об'єктом дослідження є процес внутрішнього аудиту витрат діяльності банку.

Предметом дослідження визначено теоретико-методичні та організаційно-практичні аспекти внутрішнього аудиту витрат діяльності банку.

Методи дослідження. Основою проведення дослідження є діалектичний метод пізнання економічних явищ і процесів у безперервному їх розвитку і взаємозв'язку. При вирішенні поставлених завдань застосовувались загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: логічного аналізу (при визначенні проблем і напрямків удосконалення методики і організації внутрішнього аудиту витрат діяльності), експертних оцінок і контрольних запитань (при оцінці системи внутрішнього контролю банку та витрат діяльності як об'єкта управління), статистичних порівнянь (при визначенні аналітичних показників у динаміці), наукової абстракції, індукції, дедукції (при дослідженні сутності витрат як економічної категорії), абстрагування (виділення основних загальних характеристик поняття витрати), синтез (узагальнення аналітично

виділених та вивчених особливостей витрат як об'єкта дослідження), групування (при розподіленні витрат на певні види), узагальнення (при написанні висновків та пропозицій щодо вирішення поставлених завдань), індукція (при формулюванні логічних висновків шляхом узагальнення емпіричних даних), метод причинно-наслідкового зв'язку та абстрактно-логічний метод (при розробці пропозицій з удосконалення організації та методики внутрішнього аудиту витрат діяльності банку).

Інформаційну базу дослідження склали законодавчі та нормативні акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Національного банку України та інші нормативні документи, які регламентують питання внутрішнього аудиту в банках, науково-методична література із досліджуваного питання, а також матеріали звітності АТ «Укрсоцбанк».

Результатом дослідження є теоретичне узагальнення та практичні рекомендації щодо вдосконалення методики та організації внутрішнього аудиту витрат діяльності банку.

Наукова новизна одержаних результатів. У роботі виконано комплексне дослідження організації та методики внутрішнього аудиту витрат діяльності банку. Запропоновані наукові положення та висновки, які містять наукову новизну, полягають в наступному:

- удосконалено організацію внутрішнього аудиту витрат діяльності АТ «Укрсоцбанк» шляхом розробки організаційної моделі, плану та програми внутрішнього аудиту витрат діяльності банку, що сприятиме оптимізації робочого часу та раціоналізації дій внутрішніх аудиторів;
- удосконалено методику внутрішнього аудиту витрат діяльності АТ «Укрсоцбанк» через розширення комплексу аналітичних процедур, до якого запропоновано додати варіантний аналіз, а також удосконалення структури звіту внутрішнього аудитора АТ «Укрсоцбанк» із зазначенням графі про те, які рекомендації з аудиту уже виконані, які ще необхідно виконати, а які вважаються неефективними через зайві витрати.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони мають прикладний характер і спрямовані на удосконалення організації та методики внутрішнього аудиту витрат діяльності АТ «Укрсоцбанк». Розроблені рекомендації дають змогу покращити внутрішній аудит витрат діяльності банку, який орієнтовано на прийняття управлінських рішень, що особливо актуально у сучасних економічних умовах.

Особистий внесок автора. Випускна кваліфікаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням.

Апробація результатів дослідження. Найбільш вагомі результати дослідження було опубліковано у науковій статті «Особливості організації внутрішнього аудиту витрат діяльності банку» у збірнику статей студентів «Аналітичні та аудиторські імперативи діяльності підприємств», 2019 рік.

Впровадження результатів. Пропозиції щодо напрямів вдосконалення внутрішнього аудиту витрат діяльності банку, які наведені у роботі, а також економічне обґрунтування їх реалізації мають практичну значущість, прийняті до уваги керівництвом АТ «Укрсоцбанк» та можуть бути використані в подальшій його діяльності, що підтверджено відповідними довідками.

Загальна характеристика структури та обсягу роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

1.1. Економіко-змістова характеристика витрат діяльності банку

Для розуміння функціонального призначення та особливостей формування витрат у діяльності банку необхідно здійснити дослідження їх сутності та класифікації.

Сутність поняття «витрати» є предметом наукового інтересу багатьох вчених. Огляд фахової економічної літератури вказує на відсутність єдиного наукового підходу до визначення змісту витрат (дод. А).

Сучасні науковці визначають поняття «витрати» з економічної, управлінської та бухгалтерської точки зору. Вони здійснюють також дослідження щодо питань податкового та фінансового обліку витрат суб'єктів господарювання, пошуку шляхів ефективного управління витратами, теорії і практики проведення внутрішнього аудиту витрат діяльності. Вважаємо, що кожне з представлених у дод. А визначень може бути застосовним до категорії «витрати» з огляду на те, для вирішення яких завдань воно необхідне.

Якщо розглядати витрати як об'єкт внутрішнього аудиту найбільш вдалим є їх визначення як зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками) [50]. Дане трактування відображає бухгалтерський підхід і висвітлене також в НП(С)БО 1. Оскільки, одним із основних завдань внутрішнього аудиту витрат є перевірка достовірності ведення бухгалтерського обліку цього об'єкту, застосування цього визначення вважаємо доцільним для потреб внутрішнього аудиту витрат банківської установи.

Економічна характеристика витрат діяльності банку обов'язково передбачає встановлення умов їх визнання у системі бухгалтерського обліку.

Відповідно до положень законодавства [54] витрати, які пов'язані з наданням банківських послуг, визнаються за умови, якщо за активами та

зобов'язаннями банку виникає реальна заборгованість та якщо результат фінансової операції банку можливо точно визначити.

Окремо визначаються умови визнання витрат за операціями з торгівлі фінансовими інструментами банку, до яких відносяться наступні:

- стороні, яка придбає фінансовий інструмент, передаються економічні вигоди, обумовлені правом власності на активи;
- покупцеві передаються повноваження з управління та контролю за реалізованими фінансовими інструментами;
- можна встановити достовірну вартісну оцінку витрат банку;
- від здійснення операцій з продажу банком фінансових інструментів очікується збільшення економічних вигід банківської установи;
- витрати за операціями з торгівлі фінансовими інструментами банку можливо достовірно визначити [54].

Не визнаються витратами і не включаються до звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід):

- платежі, вчинені за договорами комісії, агентськими угодами та іншими аналогічними договорами на користь комітента, принципала тощо;
- сплачені аванси за надані товари, роботи чи послуги;
- повернення депозитів, погашення взятих кредитів;
- витрати, які обумовлені зменшенням власного капіталу [54].

Поглибити розуміння сутності витрат діяльності банку, як і будь-якої іншої економічної категорії, дозволяє вивчення їх класифікації. На сьогодні накопичено великий досвід класифікації витрат, що використовується для цілей менеджменту. Суть класифікації витрат - виділити ту складову загального обсягу витрат, яка може бути змінена під впливом управлінських рішень. Слушною вважаємо думку Ч.Т. Хорнгрен та Дж. Фостер, які зазначають, що «облікові системи повинні обслуговувати комплекс управлінських цілей, тому існують різні способи вимірювання і групування витрат» [29, с. 113].

Класифікація витрат потрібна для визначення собівартості банківських послуг, а також відображення інформації про витрати у фінансовій звітності.

З метою відображення у фінансовій звітності витрати банку класифікують за ознакою виду діяльності як такі, що здійснені у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності банку. Операційна діяльність банку є його основною діяльністю, що полягає у формуванні та наданні банківських послуг та обумовлює превалювання частки витрат, що з нею пов'язані.

На основі дослідження нормативних та фахових джерел, нами було здійснено узагальнення класифікаційних видів та складу витрат, які виникають у процесі операційної діяльності банківської установи (рис. 1.1).

За інформацією рис. 1.1 бачимо, що в процесі операційної діяльності банку виникають процентні та комісійні витрати, витрати на формування спеціальних резервів банку, збитки від торговельних операцій, адміністративні витрати; інші операційні витрати; витрати з податку на прибуток.

Процентні витрати виникають внаслідок оплати банком вартості залучених коштів та розраховуються через ефективну ставку відсотка.

Комісійні витрати є витратами операційної діяльності банку, які виникають внаслідок оплати банком послуг, вартісна оцінка яких визначається пропорційно до вартості активу чи зобов'язання.

Збитки від торговельних операцій є від'ємним результатом банківських операцій щодо придбання та реалізації різних фінансових інструментів.

Витрати на формування спеціальних резервів банку є витратами банку, які спрямовані на покриття імовірних збитків від втрати корисності активів та списання безнадійної дебіторської заборгованості банку.

Інші операційні витрати є витратами, що не включені до складу вищезазначених груп та виникнення яких не пов'язане з інвестиційною та фінансовою діяльністю банку, зокрема, це витрати від оперативного лізингу.

Адміністративні витрати є витратами операційної діяльності, які спрямовані на забезпечення господарської діяльності банку. До їх складу відносяться: оплата праці адміністративного персоналу, амортизація

необоротних активів, вартість послуг зв'язку, сплачені за надання послуг гонорари, нараховані податки (окрім податку на прибуток).

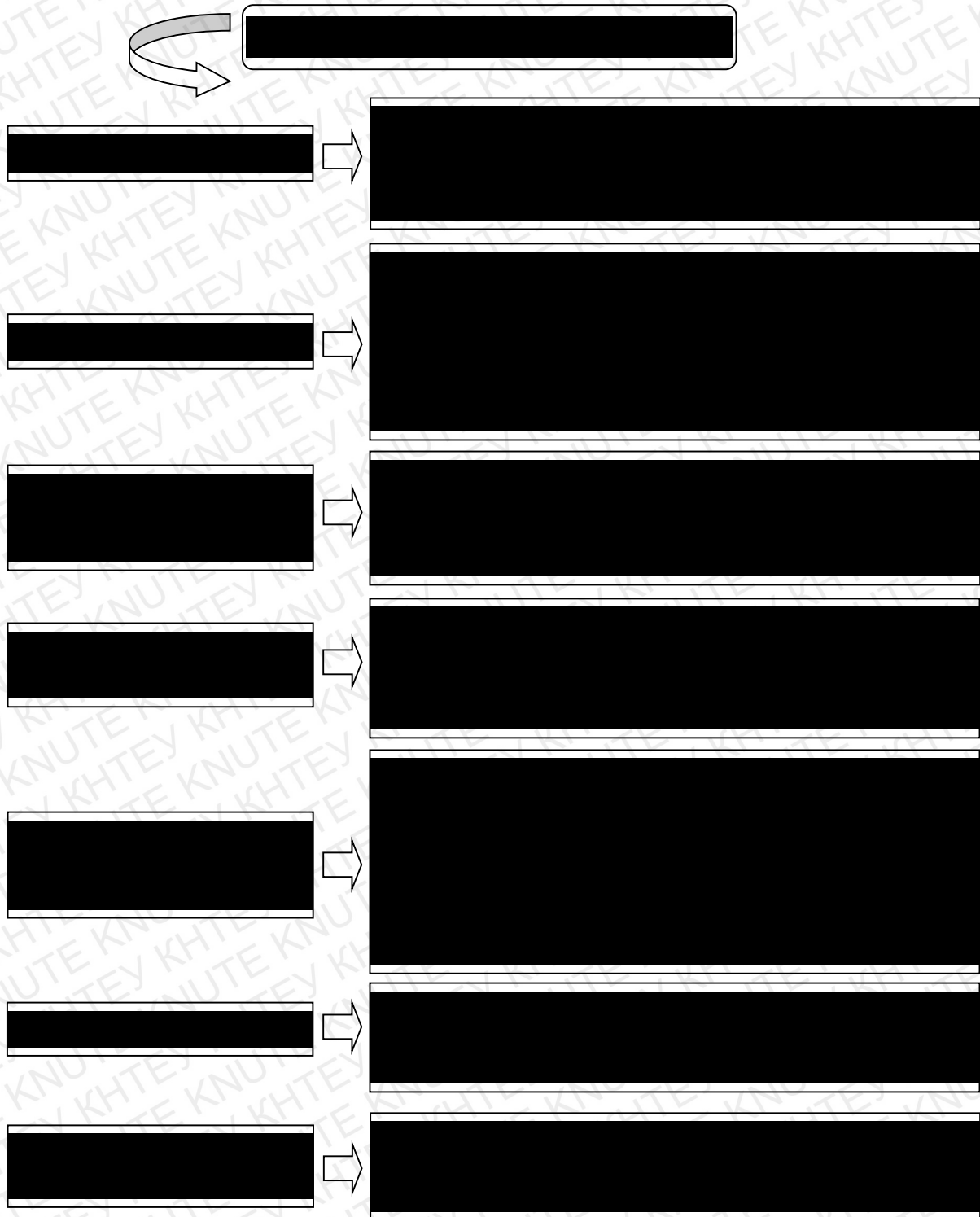

Рис. 1.1. Види та склад операційних витрат діяльності банку [авторська розробка на основі [52]]

За результатами здійснення інвестиційної діяльності банк визнає:

- витрати, пов'язані зі зменшенням інвестицій в асоційовані підприємства;
- витрати, пов'язані зі зменшенням інвестицій в дочірні підприємства;
- витрати на придбання банком необоротних активів;

За результатами здійснення *фінансової діяльності* банк визнає:

- витрати за здійсненими операціями з цінними паперами власного боргу;
- витрати за субординованим боргом банку;
- дивіденди, які були виплачені протягом звітного періоду [52].

Прийняття управлінських рішень щодо управління витратами банку, прогнозування зміни їх обсягу та структури потребує розуміння характеру впливу зовнішніх та внутрішніх факторів на цей показник (рис. 1.2).

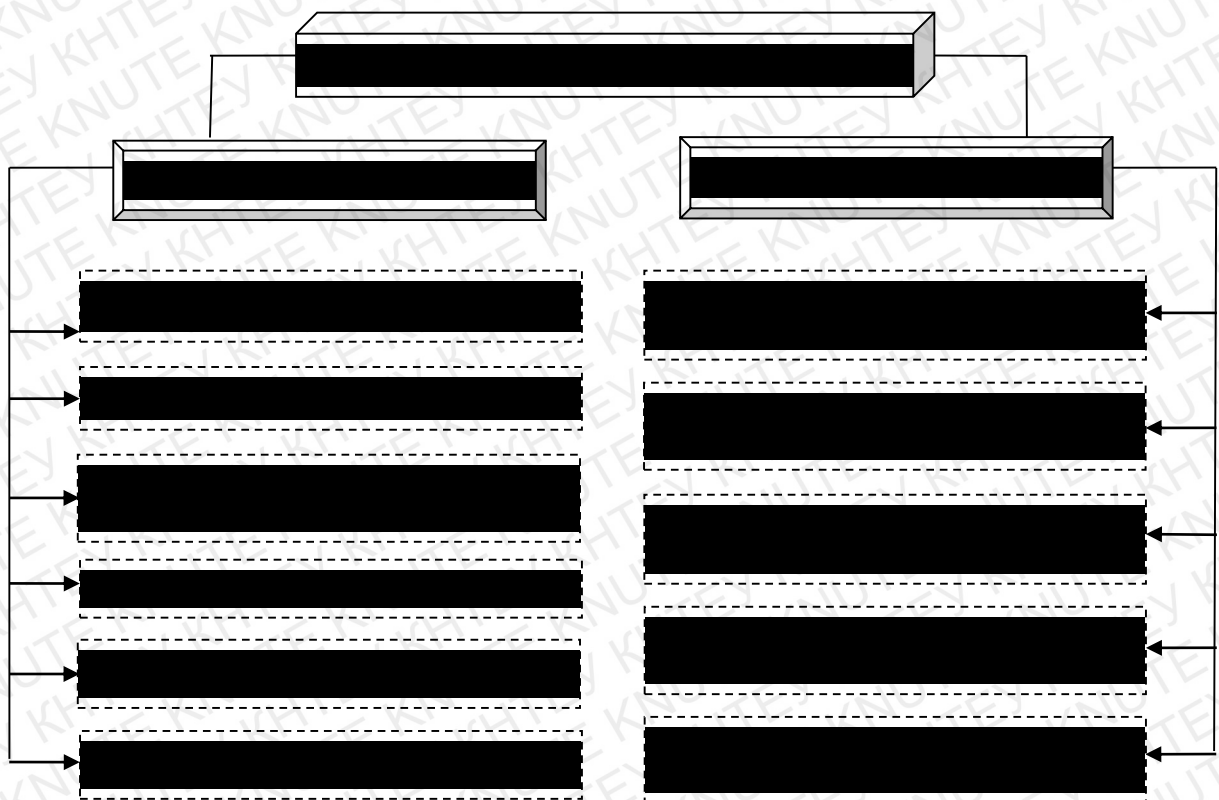

Рис. 1.2. Фактори впливу на витрати діяльності банку [авторська розробка]

Стосовно факторів внутрішнього джерела походження слід додати, що якість формування банківських ресурсів передбачає встановлення банком таких цін (відсотків та плати за користування) на залучені ресурси, які будуть мінімізувати частку процентних витрат банку у загальному їх обсязі.

З переліку зовнішніх факторів найбільш прямим впливом на формування витрат комерційного банку характеризується грошово-кредитна політика Національного банку України (далі – НБУ). Її різновидом є відсоткова політика при міжбанківському кредитуванні, що здійснюється шляхом встановлення облікової ставки НБУ. Облікова ставка при цьому впливає на формування попиту на міжбанківський кредит. Окрім того, політика НБУ включає здійснення операцій на відкритому ринку, що спрямовані на збалансування грошового попиту та пропозиції, та встановлення економічних показників діяльності банків.

Виконуючи функції регулятора банківської системи НБУ через застосування різних інструментів суттєвим чином впливає на діяльність комерційних банків. На 2008-2009 роки фактично припадає початок кризи банківської системи України. Починаючи з 2014 року НБУ була розпочата так звана «політика очищення» банківської системи та виведення неплатоспроможних банків з ринку. В результаті, протягом 2014-2018 рр. з ринку було виведено 103 комерційні банки, що в загальному обсязі становить близько третини активів банківської системи України (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Кількість комерційних банків в Україні з 2008 по 2019 рр.

№ пор.	Рік*	Кількість діючих банків	З них з іноземним капіталом	У т.ч, зі 100% іноземним капіталом
1	2008	175	47	17
2	2009	184	53	17
3	2010	182	51	18
4	2011	176	55	20
5	2012	176	53	22
6	2013	176	53	22
7	2014	180	49	19
8	2015	163	51	19
9	2016	117	41	17
10	2017	96	38	17
11	2018	82	38	18
12	2019	77	37	23

*станом на 1 січня відповідного року

Джерело: складено автором за даними НБУ

На фінансування ФГВФО для своєчасних виплат вкладникам неплатоспроможних банків держава витратила 4,4% ВВП. Крім того, 2,5% ВВП пішли на рефінансування банків, які згодом все ж таки збанкрутували. Крім держави, значних фінансових втрат зазнали підприємства та установи, кошти яких зберігалися у визнаних неплатоспроможними банках, а також фізособи із вкладками, що перевищували гарантовану державою суму. Загальний обсяг таких коштів становить 16% ВВП відповідних років. Загалом ліквідовані банки України призвели до втрат економіки у 38% ВВП. Однак, результатом цієї політики стало функціонування на ринку найбільш фінансово стійких банків.

Основними проблемами, які наразі характерні для банківської системи України, залишаються такі:

- брак довіри населення до банків, що зменшує мобілізацію ресурсів банками порівняно з потенційними можливостями.
- відтік депозитних вкладень населення;
- висока концентрація капіталу у групі найбільших банків, що може призвести до розширення практики домовленостей щодо встановлення цін;
- боргові пастки валютного кредитування населення та бізнесу.

Варіантами покращення стану банківського сектору можуть бути:

- підвищення рівня капіталізації банків та конкурентоспроможності їх на внутрішньому та зовнішньому ринках шляхом забезпечення пропорційного зростання регулятивного капіталу та його обсягів;
- розроблення плану заходів, щодо підвищення рівня капіталізації; активніше застосовувати процедури реорганізації і реструктуризації банків [34].

Окрім того, не маючи механізмів впливу на умови зовнішнього середовища, банки повинні максимально використовувати внутрішні резерви підвищення ефективності управління. До таких інструментів належить якісна організація та проведення внутрішнього аудиту в банківській установі, зокрема, за об'єктом «витрати». Наразі ефективне проведення внутрішнього аудиту витрат діяльності банку стримує низка проблем теоретичного, методологічного та практичного характеру, які потребують детального дослідження та вирішення.

1.2. Теоретико-методологічні основи внутрішнього аудиту у банках

У сфері банківської діяльності триває постійна конкурентна боротьба як за кількість клієнтів, так і за подальше нарощування видів і обсягів послуг для задоволення попиту користувачів цих послуг. З метою забезпечення надійності, ефективності, а також безпеки банківських операцій і діяльності кожен банк повинен мати внутрішній механізм, який захищає від потенційних помилок, втрат і різноманітних порушень. За таких умов зростає значення мобілізації внутрішніх ресурсів та підвищення ефективності їх використання, що допомагає зробити система внутрішнього аудиту банку.

Робота по впровадженню внутрішнього аудиту в банках України розпочалася ще в 1998 р. за ініціативою НБУ. Постановою від 20.03.1998 р. № 114 було затверджено «Положення про організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках України» [51]. Згодом з метою надання практичної допомоги банкам були підготовлені методичні вказівки щодо застосування стандартів внутрішнього аудиту в комерційних банках України» (Постанова від 20.07.1999 р. № 358) [39].

В практиці банківського сектору України внутрішній аудит з'явився на основі відомчої ревізії. До 90-х років банківська діяльність вважалася низько ризиковою сферою і внутрішній контроль за діяльністю банків здійснювали контрольні-ревізійні служби. Але за ринкових умов ефективне функціонування цих служб виявилось обмеженим через відсутність належного аналітичного інструментарію [47, с. 26].

Фактично поступовий розвиток цих служб завершився трансформуванням їх у внутрішній аудит. У жовтні 2000 р. був створений Інститут внутрішніх аудиторів.

Визначення сутності внутрішнього аудиту та контролю показало, що їх трактування є предметом значних наукових дискусій (дод. Б, В).

З розглянутих в дод. Б, В визначень, відмітимо погляди В.П. Пантелеєва, М.Д. Корінько, Л.М. Вітюк, Л.П. Гайдай, які найповніше розкривають сутність

поняття «внутрішній аудит» як діяльності з надання послуг з метою допомоги органам управління у забезпеченні ефективного внутрішнього контролю. Група науковців таких як Р.А. Алборов, Л.М. Калістратов ототожнюють поняття внутрішній аудит з внутрішньогосподарським контролем, але на наш погляд, ці два поняття потрібно розділяти, оскільки внутрішньогосподарський контроль здійснюється усіма підрозділами підприємства і направлений на забезпечення ефективної діяльності підприємства, а внутрішній аудит при цьому досліджує та оцінює ефективність діяльності системи внутрішньогосподарського контролю.

Міжнародні стандарти аудиту [41, с. 235] визначають «внутрішній аудит як діяльність з оцінювання, яка організована в межах суб'єкта господарювання і яку виконує окремий відділ. Функції внутрішнього аудиту охоплюють, зокрема, перевірку, оцінювання та моніторинг адекватності й ефективності функціонування систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю».

Дорош Н.І. стверджує, що «внутрішній аудит – це незалежне об'єктивне підтвердження та консультування, розроблені для підвищення ефективності та покращення діяльності підприємства» [16, с. 215].

Бутинець Ф.Ф. визначає, що «внутрішній аудит – організована на підприємстві, діюча в інтересах його керівництва та (або) власників і регламентована внутрішніми нормативними актами система контролю за дотриманням встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку, складання та подання звітності, внутрішнього її аналізу, та надійністю функціонування всієї системи внутрішнього контролю» [29, с. 35].

Редько К.О. та Никонович М.О. доводять, що внутрішній аудит – це незалежна діяльність в організації з перевірки й оцінки її роботи в її ж інтересах [45].

На наш погляд, найбільш доречно визначення сутності внутрішнього аудиту наведено у праці [56], де під даним терміном розуміється система контролю власника за діяльністю виконавчого органу господарського товариства, організовану вищим органом управління або уповноваженим органом з метою надання інформації вищому органу управління щодо

регулювання можливих відхилень у діяльності правління (виконавчого органу), визначеної загальними нормами ведення господарської діяльності, установчими документами та затвердженими вищим органом управління планами. У монографії проведено чітке розмежування між внутрішнім аудитом як формою контролю власника та внутрішнім контролем керівника. Існування двох форм контролю має місце на підприємствах з дворівневою системою управління, де поділяються функції управління та володіння компанією.

Дослідження існуючих наукових позицій щодо визначення мети внутрішнього аудиту показало, що вченими визначається мета аудиту витрат, мета контролю витрат, але відсутня мета внутрішнього аудиту витрат банку. На наш погляд, метою внутрішнього аудиту витрат банку є збір достатніх та прийнятних доказів для формування думки внутрішнього аудитора щодо достовірності відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності витрат банківської установи, рівня ефективності управління витратами, а також встановлення дотримання банком вимог нормативних документів.

Предметом внутрішнього аудиту витрат банку є господарські процеси та операції, пов'язані з накопиченням та списанням витрат діяльності, відносини, що виникають при цьому в середині банку та за його межами [56].

Розглядаючи процес внутрішнього аудиту банку слід пам'ятати про виконавців внутрішнього аудиту та користувачів його результатів (в тому числі, витрат банку). Перелік суб'єктів внутрішнього аудиту зображено на рис. 1.3.

Рис. 1.3. Суб'єкти внутрішнього аудиту витрат діяльності банку

Відповідно до рис. 1.3 суб'єкти внутрішнього аудиту слід поділяти на:

а) виконавців – суб'єкти, які безпосередньо задіяні у здійсненні внутрішнього аудиту. Виконавцями внутрішнього аудиту можуть бути внутрішній аудитор або служба внутрішнього аудиту.

б) користувачів – суб'єктів, для задоволення інтересів яких впроваджується внутрішній аудит.

При проведенні внутрішнього аудиту витрат внутрішній аудитор має дотримуватись таких методологічних принципів [58, с. 61]:

– незалежності – можливість здійснювати аудит, давати оцінку отриманих результатів і скласти аудиторський висновок з неупередженої точки зору

– чесності – надання внутрішнім аудитором достовірної інформації щодо фінансової звітності. Даний принцип зобов'язує аудитора виконувати свої обов'язки сумлінно та не викривлювати одержану інформацію;

– об'єктивності – забезпечує неупередженість аудитора в ході здійснення перевірки, тобто незацікавленість аудитора в результатах перевірки;

– компетентності – внутрішній аудитор повинен мати достатньо знань з організації і методики проведення аудиту та складання висновків про проведену перевірку щоб надати доступну для розуміння інформацію;

– конфіденційності – полягає у збереженні аудитором комерційної таємниці підприємства. Даний принцип вимагає від внутрішнього аудитора не розголошувати та не використовувати інформацію, яка складає комерційну таємницю підприємства у власних цілях;

– професійної поведінки – полягає в необхідності дотримання внутрішнім аудитором етичних норм та нормативних документів.

Реалізація розглянутих принципів внутрішнього аудиту є основою його ефективного проведення в банківській сфері.

Реалізація мети внутрішнього аудиту витрат банку можлива за умови виконання завдань, згрупованих на рис. 1.4.

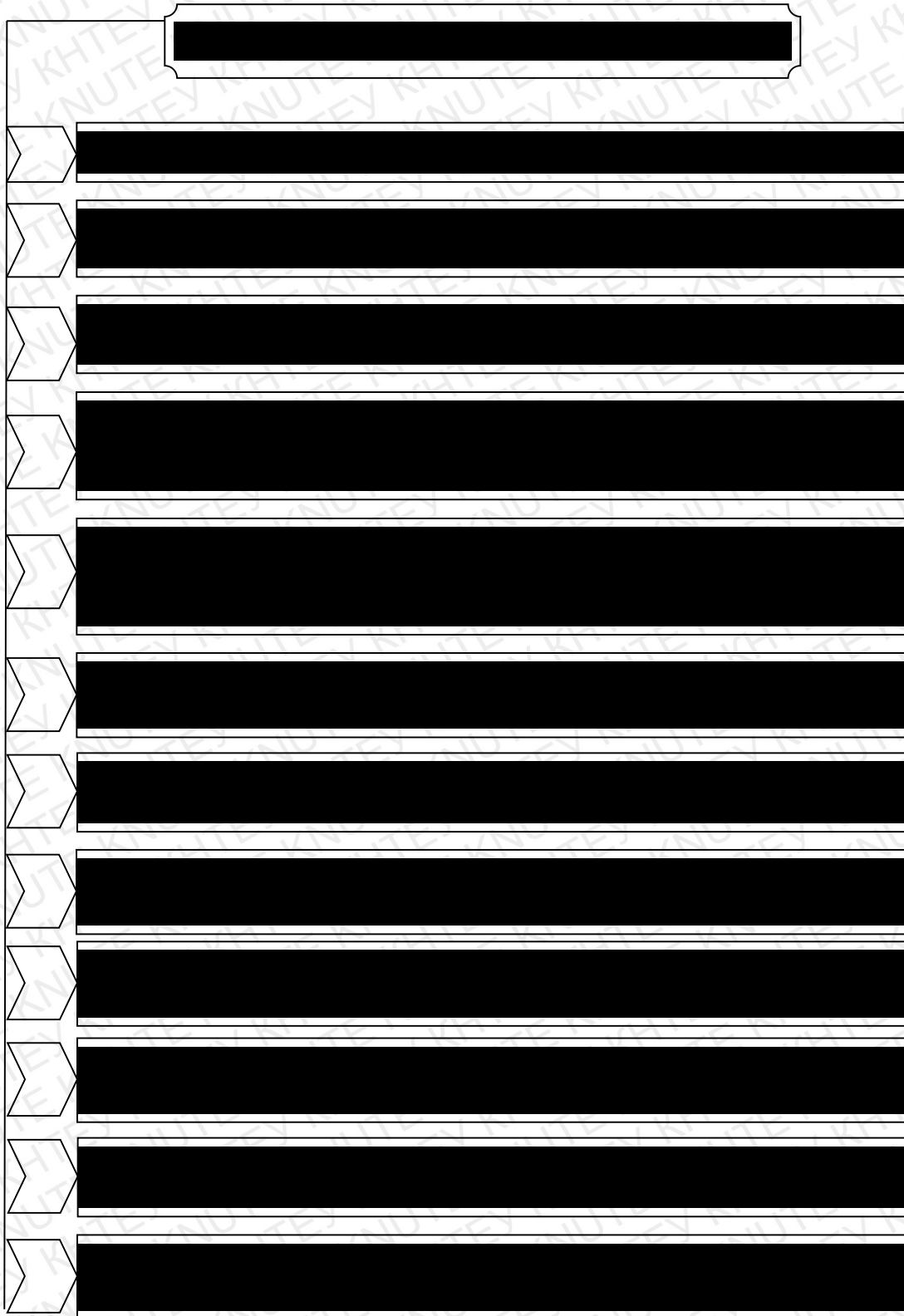

Рис. 1.4. Завдання внутрішнього аудиту витрат діяльності банку [авторська розробка]

При проведенні внутрішнього аудиту витрат діяльності банківської установи внутрішньому аудитору варто виокремлювати конкретні об'єкти, що підлягатимуть дослідженню (рис. 1.5).

Рис. 1.5. Об'єкти внутрішнього аудиту витрат діяльності банку [авторська розробка]

Узагальнюючи інформацію, представлену на рис. 1.5, можна підсумувати, що об'єкти внутрішнього аудиту витрат співпадають з об'єктами бухгалтерського обліку витрат і належать до економічних результатів діяльності банківської установи.

Методи, які застосовуються при проведенні внутрішнього аудиту витрат поділяють на дві великі групи: загальнонаукові та специфічні методи наукового пізнання. Особливістю загальнонаукових методів дослідження є те, що вони можуть бути застосовані внутрішнім аудитором на будь-якій стадії перевірки.

Окрім загальнонаукових методів дослідження, у межах внутрішнього аудиту застосовуються методичні прийоми, які притаманні тільки фінансовому контролю та аудиту. До таких М.Т. Білуха відносить органолептичні (інвентаризація, суцільні та вибіркові спостереження, економічні експертизи,

технологічний контроль, експеримент, службове розслідування), розрахунково-аналітичні (економіко-математичні методи, статистичні розрахунки, методичні прийоми економічного аналізу) та документальні методи (суцільний спосіб, вибіркова перевірка) [6, с. 357].

С.В. Рудницький надає дещо іншу класифікацію - окремо виділяє методичні прийоми організації внутрішнього аудиту та відносить до них графічний, проектний, моделювання, аналітичний, спостереження і світовий методи [56, с. 39]. Проте, ми не погоджуємося з виокремленням автором такого методу організації внутрішнього аудиту як світовий, бо вважаємо що це не метод, а просто використання зарубіжного досвіду інших країн в цьому процесі.

Вивчення методологічних аспектів внутрішнього аудиту витрат дозволило з'ясувати його сутність, мету, предмет, суб'єкт, завдання, принципи та об'єкти. Погоджуємося з думкою, що внутрішній аудит – це система контролю власника за діяльністю виконавчого органу господарського товариства, організовану вищим органом управління або уповноваженим органом з метою надання інформації вищому органу управління щодо регулювання можливих відхилень у діяльності правління (виконавчого органу), визначеної загальними нормами ведення господарської, установчими документами та затвердженими вищим органом управління планами. Дослідження сутності внутрішнього аудиту витрат також дозволило сформулювати її мету - зібрати достатні та прийнятні докази для формування думки внутрішнього аудитора щодо достовірності відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності витрат, рівня ефективності управління витратами, а також щодо дотримання банком вимог нормативних документів. На нашу думку, це дозволить краще зрозуміти призначення та роль внутрішнього аудиту в управлінні витратами банку та допоможе внутрішньому аудиту при проведенні контрольних перевірок.

Висновки до розділу 1

За результатами дослідження сутності поняття «витрати» було встановлено, що для потреб внутрішнього аудиту цей термін доцільно визначати їх як зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками).

Дослідження класифікації витрат банку дало змогу встановити, що специфіка витрат банківської установи полягає в джерелі доходів установи і видах та структурі витрат. Склад витрат обумовлений фінансовою природою банківської справи, яка і визначає об'єкти обліку. Дослідження банківського сектору України свідчить про негативні тенденції щодо зростання банкрутства банків та втрати довіри населення, що пов'язано з загальним станом економіки та політикою НБУ щодо виведення з ринку неплатоспроможних банків.

Дослідження методологічних аспектів внутрішнього аудиту витрат дозволило з'ясувати його сутність, мету, предмет, суб'єкт, завдання, принципи та об'єкти. Встановлено, що внутрішній аудит є системою контролю власника за діяльністю виконавчого органу господарського товариства, організовану вищим органом управління або уповноваженим органом з метою надання інформації вищому органу управління щодо регулювання можливих відхилень у діяльності правління (виконавчого органу), визначеної загальними нормами ведення господарської, установчими документами та затвердженими вищим органом управління планами. За результатами дослідження було уточнено мету внутрішнього аудиту витрат, яка полягає у зборі достатніх та прийнятних доказів для формування думки внутрішнього аудитора щодо достовірності відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності витрат банку, а також установити дотримання підприємством вимог нормативних документів.

РОЗДІЛ 2. ІНФОРМАЦІЙНО-ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

2.1. Організаційно-економічна характеристика АТ «Укрсоцбанк»

Об'єктом для даного дослідження було обрано акціонерне товариство «Укрсоцбанк» (далі – АТ «Укрсоцбанк»), що є одним з найбільших комерційних банків України та здійснює свою діяльність на вітчизняному ринку з 1990 року.

АТ «Укрсоцбанк» входить до приватної інвестиційної холдингової групи АВН Holdings S.A. (далі - АВНН) зі штаб-квартирою у Люксембурзі. АВНН має інвестиції у фінансові установи в Україні, Білорусі, Російській Федерації, Казахстані та Нідерландах, а також представництва на Кіпрі та у Великобританії. До активів АВНН в Україні також входить АТ «Альфа-Банк» (Україна).

АТ «Укрсоцбанк» має цивільні права та обов'язки, здійснює свою діяльність відповідно до законодавства України, Статуту та внутрішніх положень, має самостійний баланс, кореспондентські рахунки в Національному банку України та інших банках України і за її межами, печатки та штампи зі своїм найменуванням, знак для товарів і послуг, фірмове найменування, а також інші реквізити, які в разі потреби підлягають реєстрації згідно з законодавством. АТ "Укрсоцбанк" самостійно здійснює господарську діяльність, веде бухгалтерський облік, складає статистичну звітність.

АТ «Укрсоцбанк» є активним учасником багатьох міжнародних та українських професійних організацій, зокрема, таких як: Незалежна асоціація банків України (НАБУ), Асоціація «Укрсвіфт», Глобальний договір ООН, Європейська бізнес-асоціація, Міжнародна факторингова асоціація Factors Chain International, Українська національна іпотечна асоціація та інші.

Остання реструктуризація Укрсоцбанку відбулася 31 жовтня 2016 року шляхом передачі 99,9% акцій АТ «Укрсоцбанк» від UniCredit Group до АВНН в обмін на міноритарну частку власності в АВНН у розмірі 9,9%. Структуру власності АТ «Укрсоцбанк» станом на 2019 р. зображено на рис. 2.1.

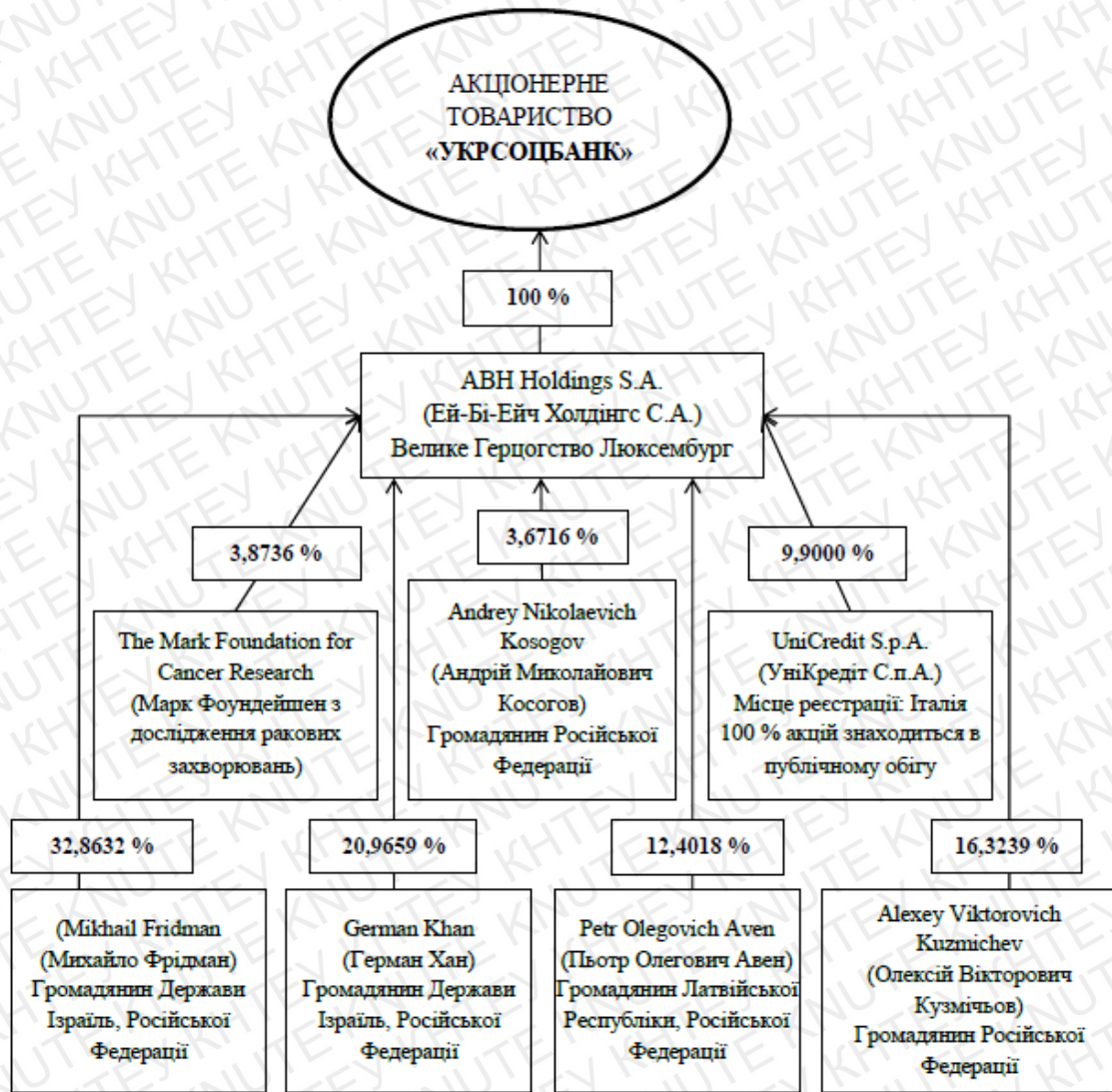

Рис. 2.1. Структура власності АТ «Укрсоцбанк» станом на 01.04.2019 р.

Наразі керівництвом банківської групи прийнято рішення щодо нових змін у структурі АТ «Укрсоцбанк» шляхом інтеграції активів ABN Holdings S.A. в Україні, Укрсоцбанку та Альфа-Банку Україна, що як очікується, створить потужний синергетичний ефект від об'єднання капіталів.

АТ «Укрсоцбанк» має сучасну інфраструктуру, яка забезпечує ефективне виконання всього спектру послуг. Інфраструктура передбачає наявність відповідного технологічного приміщення, належних засобів зв'язку, засобів захисту інформації, сучасного програмно-технологічного комплексу та забезпечує якісне надання послуг клієнтам на рівні світових стандартів.

АТ «Укрсоцбанк» відповідно до законодавства України має право здійснювати:

- діяльність щодо забезпечення здійснення грошових розрахунків за правочинами щодо цінних паперів та інших фінансових інструментів, вчинених на фондових біржах та поза фондовою біржею, якщо проводяться розрахунки за принципом «поставка цінних паперів проти оплати»;
- клірингову діяльність;
- депозитарну діяльність депозитарної установи;
- брокерську діяльність;
- дилерську діяльність;
- надає фінансові послуги.

АТ «Укрсоцбанк» здійснює професійну діяльність на фондовому ринку – діяльність з торгівлі цінними паперами, а саме:

- ✓ дилерську діяльність на підставі ліцензії Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку - серія АЕ №185043 від 12.10.2012 року;
- ✓ андеррайтинг - серія АЕ №185044 від 12.10.2012 року;
- ✓ брокерську діяльність - серія АЕ №185045 від 12.10.2012 року.

АТ «Укрсоцбанк» має право здійснювати кредитні, розрахункові та інші операції, пов'язані із зовнішньоекономічною діяльністю. До його функцій належать:

- проведення грошових розрахунків за правочинами щодо цінних паперів та інших фінансових інструментів, вчиненими на фондовій біржі та поза нею;
- відкриття та ведення грошових рахунків учасників фондового ринку в національній та іноземній валюті;
- виконання функцій агента валютного контролю відповідно до законодавства України;
- реалізація прав за цінними паперами, які були внесені учасниками клірингу та іншими учасниками депозитарної системи у вигляді внесків до гарантійного та основного фондів;

- вчинювати правочини з цінними паперами та іншими фінансовими інструментами;
- відкривати та вести рахунки у цінних паперах.

Органи управління АТ «Укрсоцбанк» складають Загальні збори акціонерів, Наглядова рада, Правління та Ревізійна комісія (рис. 2.2).

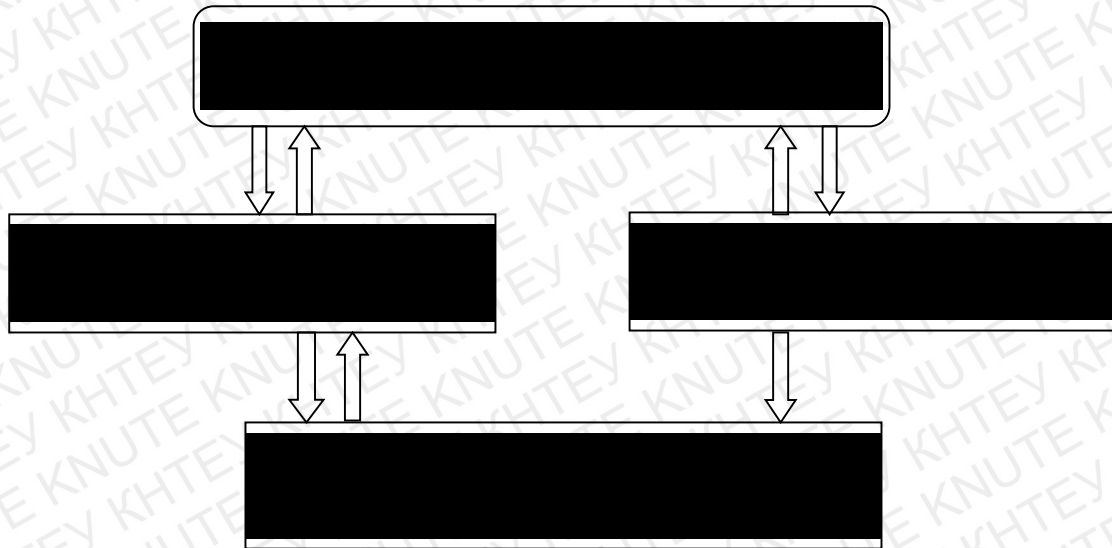

Рис. 2.2. Органи управління АТ «Укрсоцбанк» [авторська розробка]

Загальні збори є вищим органом АТ «Укрсоцбанк» і мають право приймати рішення з усіх питань діяльності. До їх виключної компетенції належить:

- визначення основних напрямів діяльності банківської установи;
- прийняття рішення про анулювання викуплених акцій;
- прийняття рішення про зміну типу установи;
- прийняття рішення про розміщення акцій;
- прийняття рішення про збільшення (зменшення) статутного капіталу.

Наглядова рада АТ «Укрсоцбанк» є органом, що здійснює захист прав акціонерів АТ «Укрсоцбанк», і в межах компетенції контролює та регулює діяльність виконавчого органу - Правління, яке здійснює управління поточною діяльністю. До компетенції Правління належить вирішення всіх питань, пов'язаних з керівництвом поточною діяльністю, крім питань, що належать до виключної компетенції Загальних зборів та Наглядової ради.

Для проведення перевірки фінансово-господарської діяльності АТ «Укрсоцбанк» Загальні збори обирають Ревізійну комісію. Ревізійна комісія проводить перевірку фінансово-господарської діяльності банку за результатами фінансового року. До складу Ревізійної комісії можуть входити акціонери тільки АТ «Укрсоцбанк», за винятком членів правління, наглядової ради та інші посадові особи. Порядок діяльності Ревізійної комісії та її кількісний склад затверджуються Загальними зборами акціонерів згідно із статутом товариства. Строк повноважень її членів встановлюється на період до дати проведення чергових річних загальних зборів.

Окрім перевірок фінансово-господарської діяльності банку Ревізійною комісією, Правління організує проведення зовнішнього незалежного аудиту, укладаючи договір про проведення аудиту з аудиторською компанією.

Аудиторський висновок стосовно достовірності звітності, повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності АТ «Укрсоцбанк» подається у встановленому порядку органам статистики та на розгляд Загальних зборів акціонерів. Таким чином, на певному рівні забезпечується внутрішній контроль діяльності АТ «Укрсоцбанк».

Важливо зазначити, що у АТ «Укрсоцбанк» не приймалися Принципи (кодекс) корпоративного управління, що на нашу думку, є недоліком управління банківською установою, який варто усунути. Адже, без дотримання визнаних в усіх країнах принципових підходів до корпоративного управління, а саме - наявності кодексу принципів, справедливості, встановлення процедури голосування, прозорості, звітності й стратегічного планування - неможливе вільне функціонування ринку цінних паперів та інвестицій. Принципи корпоративного управління є резервом для створення сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату, зміцнення конкурентних переваг АТ «Укрсоцбанк» та його інвестиційної привабливості для інвесторів, а також розширення зовнішньоекономічних зв'язків банку.

У межах даного дослідження нами було проведено дослідження витрат діяльності АТ «Укрсоцбанк» як об'єкта управління шляхом анкетування та опитування посадових осіб банку (головного бухгалтера, аудиторів) (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Анкета дослідження витрат діяльності АТ «Укрсоцбанк» як об'єкта управління

№ з/п	Запитання	«Так»	«Ні»	Примітки
1.	Обсяг витрат має вирішальне значення для продовження діяльності АТ "Укрсоцбанк"?	+		
2.	Чи створено в АТ "Укрсоцбанк" відділ внутрішнього аудиту?	+		
3.	Чи проводить відділ внутрішнього аудиту перевірку витрат діяльності?	+		
4.	Чи існує окрема методика проведення внутрішнього аудиту витрат діяльності АТ "Укрсоцбанк"?		+	Загальна методика аудиту фінансових показників
5.	Чи розкриває АТ "Укрсоцбанк" інформацію про витрати відповідно до МСФЗ?	+		
6.	Чи проводить АТ "Укрсоцбанк" пошук резервів зниження витрат?	+		
7.	Чи проводиться та з якою періодичністю інвентаризація активів АТ "Укрсоцбанк"?	+		Планова, 1 раз на рік
8.	Чи проводиться інвентаризація активів відділом внутрішнього аудиту?		+	Ревізійна комісія
9.	В результаті останньої інвентаризації були виявлені порушення? Якщо так, то чи суттєві?	+		Суттєві
10.	Чи були випадки недостовірного відображення інформації про витрати?	+		
11.	Чи були випадки помилок чи зловживань з витратами за час діяльності АТ "Укрсоцбанк"?	+		

За результатами анкетного опитування посадових осіб (табл. 2.1) АТ «Укрсоцбанк» щодо витрат діяльності банку було встановлено, що витрати мають вирішальне значення для продовження діяльності банку, а керівництво установи зацікавлене у зниженні їх обсягу.

Інвентаризація в АТ «Укрсоцбанк» є плановим контрольним заходом та проводиться з періодичністю раз на рік. В результаті останньої проведеної інвентаризації були виявлені суттєві порушення, тому, на нашу думку, її варто

проводити частіше, ніж раз на рік, особливо враховуючи сучасні кризові умови, коли витрати мають знаходитися під особливо ретельним контролем.

Згідно з даними анкетного опитування в результаті перевірок відділом внутрішнього аудиту були виявлені випадки помилок та зловживань з витратами банку, які полягали у перекрученні інформації щодо їх обсягу. Тому, вважаємо, що систему внутрішнього контролю АТ «Укрсоцбанк» необхідно покращувати.

Для здійснення господарської діяльності АТ «Укрсоцбанк» розпоряджається наявними у його власності ресурсами. Динаміку ресурсного забезпечення АТ «Укрсоцбанк» за 2014-2018 рр. представлено у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Динаміка ресурсного забезпечення АТ "Укрсоцбанк" за 2014-2018 рр.

тис. грн

№ пор.	Показник	Роки			Відхилення			
		2014	2017	2018	2018/2014		2018/2017	
					абс.	відн.	абс.	відн.
1	Грошові кошти та їх еквіваленти	5014672	6057150	1947819	-3066853	-61,2	-4109331	-67,8
2	Кошти в інших банках	7884	360618	151593	143709	1822,8	-209025	-58,0
3	Кредити та заборгованість клієнтів	32630903	15082027	9814633	-22816270	-69,9	-5267394	-34,9
4	Цінні папери в портфелі банку на продаж	1471609	60	60	-1471549	-100,0	0	0,0
5	Інвестиційна нерухомість	1434352	1598505	354252	-1080100	-75,3	-1244253	-77,8
6	ДЗ щодо податку на прибуток	81151	1894	1896	-79255	-97,7	2	0,1
7	Відстрочені податкові активи	406745	1004200	442000	35255	8,7	-562200	-56,0
8	Основні засоби та нематеріальні активи	3722874	2093783	959312	-2763562	-74,2	-1134471	-54,2
9	Інші активи	1860621	745140	500793	-1359828	-73,1	-244347	-32,8
10	ВСЬОГО АКТИВІВ	47956992	28510579	15664199	-32292793	-67,3	-12846380	-45,1

*Умовне позначення: ДЗ – дебіторська заборгованість

Джерело: складено за даними дод. Г, Д, Ж, З, К, Л, М, Н, О, П

За даними таблиці 2.2 можемо зробити висновок про загальне зменшення обсягу активів АТ «Укрсоцбанк» на 32292793 тис. грн (-67,3%), зокрема: грошові кошти та їх еквіваленти зменшилися на 3066853 тис. грн (-61,2%); кредити та заборгованість клієнтів - на 22816270 тис. грн (-69,9%); цінні папери в портфелі банку на продаж – на 1471549 тис. грн (-100,0%); інвестиційна нерухомість – на 1080100 тис. грн (-75,3%); дебіторська заборгованість щодо податку на прибуток – на 79255 (-97,7); основні засоби та нематеріальні активи – на 2763562 тис. грн (-74,2%); інші активи банку – на 1359828 тис. грн (-73,1%). При цьому, приріст спостерігаємо тільки за статтями «кошти в інших банках» (на 143709 тис. грн або 1822,8%) та «відстрочені податкові активи» (35255 тис. грн або 8,7%). Загалом, зважаючи на загальне скорочення активів АТ «Укрсоцбанк» протягом 2014-2018 рр. динаміку ресурсного забезпечення банку оцінюємо як несприятливу.

Ресурсне забезпечення АТ «Укрсоцбанк» формується за рахунок відповідних джерел їх утворення (пасивів), динаміку яких наведено у табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Динаміка пасивів АТ «Укрсоцбанк» за 2014-2018 рр.

тис. грн

№ пор.	Показник	Роки			Відхилення			
		2014	2017	2018	2018/2014		2018/2017	
					абс.	відн.	абс.	відн.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Кошти банків	16650172	2541756	9941824	-6708348	-40,3	7400068	291,1
2	Кошти клієнтів	23349368	19470641	2356693	-20992675	-89,9	-17113948	-87,9
3	Інші фінансові зобов'язання	5095	159	3	-5092	-99,9	-156	-98,1
4	Резерви за зобов'язаннями	8977	534	534	-8443	-94,1	0	0,0
5	Інші зобов'язання	258457	579814	291424	32967	12,8	-288390	-49,7
6	Всього зобов'язань	41926611	23895933	12590478	-29336133	-70,0	-11305455	-47,3
7	Статутний капітал	2594671	16673140	16673140	14078469	542,6	0	0,0
8	Інший додатковий капітал та емісійні різниці	2807204	8179504	8179504	5372300	191,4	0	0,0
9	Резерв об'єднання	16684	16684	16684	0	0,0	0	0,0
10	Резервні та інші фонди	2332222	2332222	2332222	0	0,0	0	0,0

Закінчення таблиці 2.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9
11	Резерви переоцінки	2196792	960187	65406	-2131386	-97,0	-894781	-93,2
12	Непокритий збиток	-3917192	-23547091	-24193235	-20276043	517,6	-646144	2,7
13	Всього власного капіталу	6030381	4614646	3073721	-2956660	-49,0	-1540925	-33,4
14	Всього пасивів	47956992	28510579	15664199	-32292793	-67,3	-12846380	-45,1

*Умовне позначення: ДЗ – дебіторська заборгованість

Джерело: складено за даними дод. Г, Д, Ж, З, К, Л, М, Н, О, П

За результатами аналізу інформації табл. 2.3 можемо зробити висновок про те, що в цілому пасиви АТ «Укрсоцбанк» за 2014-2018 рр. зменшилися: на – 32292793 тис. грн або -67,3%. Скорочення пасивів АТ «Укрсоцбанк» протягом останніх 5 років обумовлено зменшенням його складових: зобов'язань – на 29336133 тис. грн (-70,0%) та власного капіталу – на 2956660 тис. грн (-49,0%).

Зменшення ресурсного забезпечення АТ «Укрсоцбанк» є несприятливим у діяльності банку фактором. Однак, завдяки вчасній поступовій інтеграції двох активів АВН Holdings S.A. в Україні, Укрсоцбанку та Альфа-Банку Україна, фінансові установи все ж отримали значно більше ресурсів для розвитку та змогли запропонувати клієнтам вигідніші умови обслуговування.

За розрахунковими даними експертів, наслідком об'єднання двох банків Укрсоцбанку та Альфа-Банку Україна стали такі суттєві переваги (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Переваги від об'єднання АТ «Укрсоцбанк» та Альфа-Банк

№ пор.	Перевага	Зміст
1	2	3
1	Більша мережа банкоматів	З 15 грудня 2016 року клієнти обох фінустанов, що входять до міжнародного фінансового холдингу АВНН, можуть знімати готівку за «домашніми» тарифами свого банку в 1087 банкоматах об'єднаної мережі: 759 банкоматах Укрсоцбанку та 215 банкоматах Альфа-Банку Україна.
2	Вигідніші тарифи на перекази для фізосіб	З 31 грудня 2016 року перекази через інтернет-банкінг між поточними рахунками у гривні в Укрсоцбанку та Альфа-Банку Україна стануть безкоштовними.
3	Знижені тарифи на онлайн-перекази для підприємців	З 15 грудня клієнти Укрсоцбанку, представники мікро- та малого бізнесу, зможуть здійснювати платежі на рахунки Альфа-Банку Україна через систему інтернет-банкінгу з комісією від 1 грн залежно від тарифного плану.

Закінчення таблиці 2.4

1	2	3
4	Спільні акції	За рахунок співпраці двох банків клієнти отримують вигоду ще й завдяки спільним акціям.
5	Інновації.	26 червня 2016 року Укрсоцбанк спільно з компанією Mastercard, Альфа-Банком Україна та компанією "Євронет Україна" офіційно презентували у Львові перший в Україні банкомат, що дає змогу знімати готівку безконтактно за допомогою технології безконтактних оплат Mastercard.
6	Підтримка малого бізнесу	Кожен новий клієнт, який відкриває поточний рахунок та оформлює договір комплексного банківського обслуговування в Укрсоцбанку, отримує 3 місяці обслуговування без абонплати, необмежену кількість безкоштовних платежів на рахунки клієнтів Укрсоцбанку та Альфа-Банку Україна, а також безкоштовне відкриття рахунку та підключення до інтернет-банкінгу.

Наразі процес інтеграції Укрсоцбанку та Альфа-Банку завершився. 14 жовтня 2019 року внаслідок здійснення операції «поглинання» всі активи АТ «Укрсоцбанк» перейшли до структури Альфа-Банку. Завдяки вдалому синтезу та синергії двох українських активів АВНН, Укрсоцбанку та Альфа-Банку, на банківському ринку України з'явилася ще сильніша фінансова установа, наслідком чого є підвищення ліквідності та платоспроможності оновленого Альфа-Банку, підвищення рівня технологій, збільшення ефективності роботи, підвищення якості сервісу для клієнтів, а також зниження вартості банківських послуг й розширення їх спектру.

Отже, за результатами дослідження організаційно-економічної характеристики діяльності АТ «Укрсоцбанк» було встановлено особливості його системи управління, внутрішнього контролю та аудиту, наведена характеристика економічних параметрів функціонування банківської установи.

2.2. Інформаційне забезпечення внутрішнього аудиту витрат діяльності банку

Для дієвого та якісного проведення внутрішнього аудиту витрат діяльності банку важливе значення має належний рівень інформаційного забезпечення цього процесу. Отримання, зберігання, переробка та використання необхідної для внутрішнього аудиту витрат вхідної інформації вимагає організації

інформаційного забезпечення на високому науково-технічному рівні відповідно до принципів утворення раціональних інформаційних потоків.

Інформаційне забезпечення внутрішнього аудиту витрат діяльності банку є процесом безперервного цілеспрямованого підбору відповідних інформаційних показників, необхідних для реалізації аудиторського процесу, підготовки ефективних управлінських рішень на основі результатів внутрішнього аудиту, а також пошуку оптимальних шляхів підвищення ефективності управління витратами.

Інформаційну базу внутрішнього аудиту витрат діяльності АТ «Укрсоцбанк» формують дані різного джерела походження, які можливо згрупувати у декілька блоків (рис. 2.3).

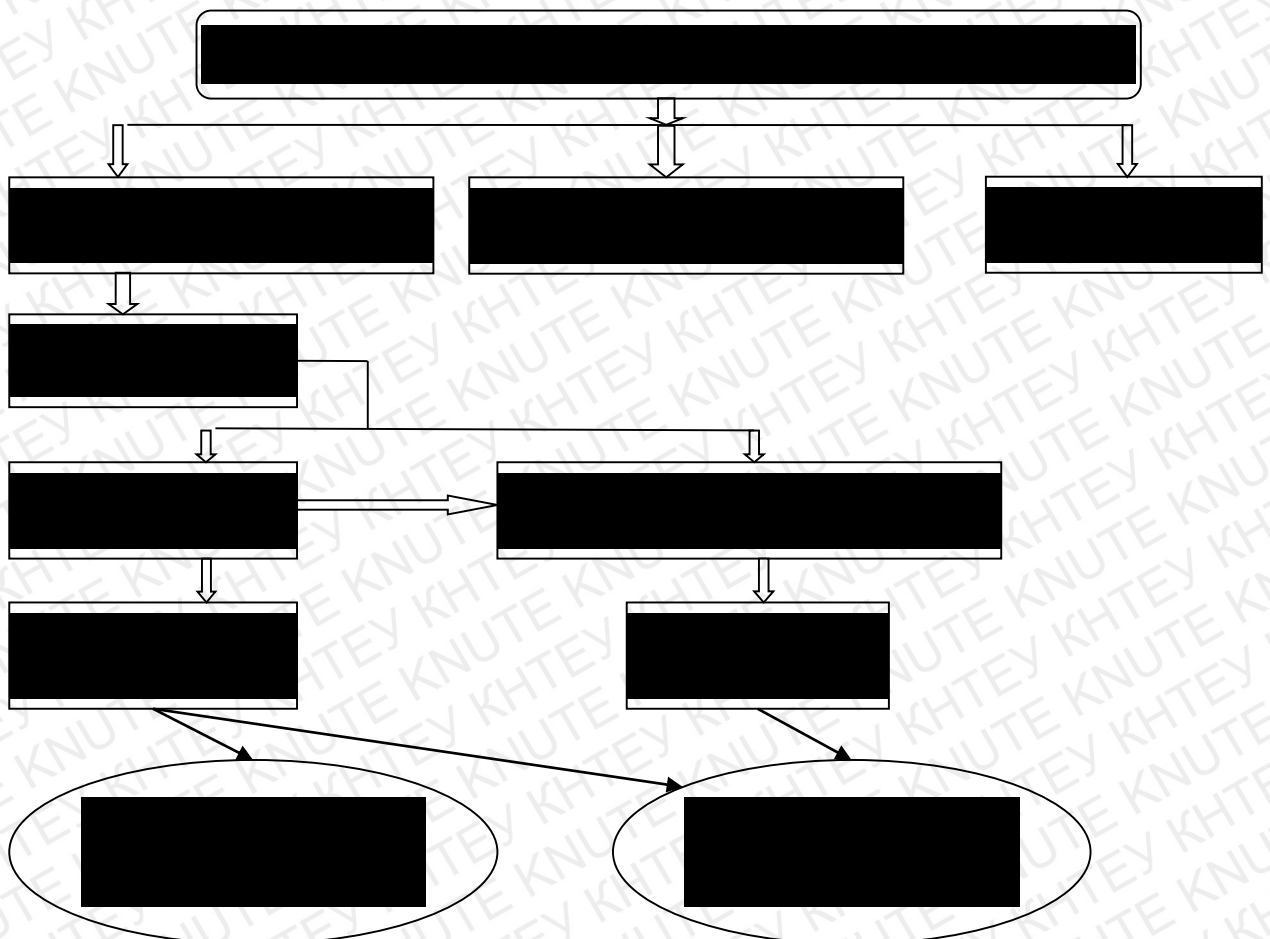

Рис. 2.3. Інформаційна база внутрішнього аудиту витрат діяльності АТ «Укрсоцбанк»

Нормативно-правове забезпечення внутрішнього аудиту витрат банку тісно пов'язане з регулюванням обліку цього об'єкта. Це пояснюється тим, що документи з регулювання бухгалтерського обліку є базою для встановлення відповідності фактичних даних внутрішнього аудиту витрат критеріям, зазначеним в цих документах, і відповідно дають можливість надати висновок про законність, обґрунтованість та правильність облікових операцій.

Проаналізуємо нормативно-правову базу України в розрізі питань, пов'язаних з внутрішнім аудитом витрат банку (дод. С).

Організація внутрішнього аудиту в банках має свою специфіку, тому підлягає окремому правовому регулюванню, в якому узагальнення міжнародного досвіду знаходить спеціальне відображення.

Основним міжнародним документом у цій галузі є Рекомендації Базельського комітету з банківського нагляду, розроблений на основі багаторічного досвіду функціонування банківських систем держав-членів Комітету. Служба внутрішнього аудиту, за визначенням Базельського комітету, здійснює постійний моніторинг функціонування банку, що забезпечує оцінку адекватності встановлених правил і процедур, а також їх дотримання.

Важливим документом, в якому висвітлюються питання внутрішнього аудиту, є Міжнародні стандарти аудиту [41], зокрема, МСА 610, хоча і вони не регламентують здійснення внутрішнього аудиту за конкретними об'єктами.

Окрім того, Інститутом внутрішніх аудиторів розроблено Міжнародні стандарти внутрішнього аудиту, які представляють собою набір критеріїв, якими слід керуватись внутрішнім аудиторам при виконанні своїх обов'язків [60].

Закон України «Про банки і банківську діяльність» [21] визначає, що установчі документи кредитної організації повинні містити інформацію про органи внутрішнього аудиту банку, а органами контролю банку є ревізійна комісія та внутрішній аудит. Закон розкриває функціональну та організаційну структуру служби внутрішнього аудиту та визначає обов'язковість розкриття інформації про стан внутрішнього контролю зовнішніми аудиторами при здійсненні обов'язкового щорічного аудиту банку.

Закон України «Про Національний банк України» [18] встановлює, що НБУ контролює діяльність своїх структурних підрозділів шляхом проведення внутрішнього аудиту, який здійснюється ревізійним управлінням НБУ, безпосередньо підпорядкованим Голові НБУ.

Подана на рис. 2.4 схема також демонструє місце фактографічної інформації в загальній інформаційній базі внутрішнього аудиту витрат діяльності банку. Фактографічна інформація характеризує об'єкти аудиту на основі даних, що формуються в системі фінансового та внутрішньогосподарського обліку та відображені у первинних документах, облікових регістрах, фінансовій звітності.

Процес формування необхідної облікової інформації взагалі, та витрат діяльності, зокрема, у банку проходить кілька етапів, зображених на рис. 2.4.

Рис. 2.4. Етапи формування облікової інформації про витрати діяльності АТ «Укрсоцбанк»

Щоб вивчати й досліджувати об'єкти бухгалтерського обліку і мати змогу узагальнювати та порівнювати дані про об'єкти, потрібно організувати первинне спостереження та реєстрацію даних про ці об'єкти. Спостереження здійснюють або з допомогою різних приладів або автоматично. Факт первинного спостереження має бути зафіксований на матеріальному носії даних об'єктів. Такий носій оформляють згідно з юридичними нормами так, аби дістати доказовий, повноцінний у правовому розумінні документ. Документи, одержані в результаті первинного спостереження називаються первинними.

Первинні документи, які притаманні тільки витратам в практиці обліку відсутні. Тому, для обліку витрат використовуються ті ж документи, які застосовуються для обліку кореспондуючих до витрат об'єктів – як правило, це первинні документи щодо операцій, які призводять до визнання витрат банку.

Наступними етапами формування у бухгалтерському обліку інформації про витрати є систематизація даних первинної документації у аналітичних та синтетичних регістрах. Дослідження синтезованих даних, згрупованих у системі бухгалтерського обліку, бухгалтерській і статистичній звітності всіх рівнів узагальнення, дає змогу виявити зведені дані про відхилення фактичних показників господарської діяльності організації від чинного законодавства, а також збитки, перевитрати матеріальних і трудових ресурсів внаслідок здійснення господарських операцій. Синтезовані дані лише вказують напрям, аудитору необхідно поглибити дослідження. Однак, облік операцій за рахунками синтетичного обліку не дає банкові можливості проконтролювати стан рахунків кожного клієнта. Тому, детальна інформація про кожного контрагента і кожну операцію фіксується на рівні аналітичного обліку за аналітичними рахунками.

АТ «Укрсоцбанк» самостійно визначає процедури перевірки тотожності даних аналітичного та синтетичного обліку. Банк також розробляє і затверджує форми регістрів обліку з урахуванням того, що регістри синтетичного та аналітичного обліку повинні мати назву, період реєстрації операцій, прізвища і підписи або інші кодовані знаки, що дають змогу ідентифікувати осіб, які їх склали. Серед основних форм регістрів синтетичного обліку передбачено щоденний оборотно-сальдовий баланс. У цьому балансі відображаються обороти за дебетом і кредитом кожного синтетичного рахунка за день та вихідні залишки за кожним балансовим рахунком четвертого порядку з проміжними підсумками за балансовими рахунками третього та другого порядків. Правильність складання щоденного балансу оборотів і залишків контролюється рівністю дебетових і кредитових оборотів та залишків за активом і пасивом. Наявність такої рівності є обов'язковою умовою початку нового банківського дня. До інших регістрів синтетичного обліку належать: сальдовий баланс, перевірочні відомості, касові журнали тощо.

Щоденна детальна інформація про здійснені банком операції відображається в основних регістрах аналітичного обліку - особових рахунках, які відкриваються за кожним аналітичним балансовим і позабалансовим

рахунком. За деякими балансовими рахунками аналітичний облік може вестися в операційних журналах, картках, книгах тощо.

Порядок відображення в обліку витрат АТ «Укрсоцбанк» затверджено у Положенні про бухгалтерський облік доходів і витрат банку (дод. Т). Відповідно до даного Положення у банку затверджено порядок відображення нарахованих контрактних витрат (дод. Т.1), правила визначення дат та розрахункових періодів для нарахування контрактних витрат АТ «Укрсоцбанк» (дод. Т.2), порядок бухгалтерського обліку витрат та доходів за фінансовими інструментами АТ «Укрсоцбанк» (дод. Т.3), порядок бухгалтерського обліку формування резервів під фінансові активи, дебіторську заборгованість АТ «Укрсоцбанк» (дод. Т.4), а також інші суттєві аспекти обліку витрат банківської установи.

Правила розкриття інформації про операційні витрати у фінансовій звітності банків визначено Інструкцією про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України.

Окрім того, фінансова звітність АТ «Укрсоцбанк» складається відповідно до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі - МСФЗ).

Розглянемо правила розкриття інформації про операційні витрати у фінансовій звітності банківської установи згідно з вимогами МСФЗ (дод. У.1). Дані додатку демонструють, що у формах фінансової звітності передбачено досить детальне розкриття інформації про витрати операційні витрати банку з урахуванням чинних на сьогодні МСФЗ.

Отже, фактографічне забезпечення є основою інформаційної бази для проведення внутрішнього аудиту витрат діяльності банку. Фактографічне забезпечення включає первинні документи, зведені (відомості, накладні, журнали, таблиці обліку робочого часу, реєстри обліку, переписів, та ін.) та підсумкові (фінансова звітність). Рівень якості фактографічного забезпечення внутрішнього аудиту витрат можемо оцінити як високий, оскільки обсягу інформації, яка створюється в системі бухгалтерського обліку, достатньо для одержання достатніх аудиторських доказів та формування думки аудитора.

Висновки до розділу 2

Дослідження організаційно-економічної характеристики діяльності АТ «Укрсоцбанк» засвідчило зменшення обсягу активів банку на 67,3%, зокрема: грошові кошти та їх еквіваленти зменшилися на 61,2%; кредити та заборгованість клієнтів - на 69,9%; цінні папери в портфелі банку на продаж – на 100,0%; інвестиційна нерухомість – на 75,3%; дебіторська заборгованість щодо податку на прибуток – на 97,7; основні засоби та нематеріальні активи – на 74,2%; інші активи банку – на 73,1%. При цьому, приріст спостерігаємо тільки за статтями «кошти в інших банках» (на 1822,8%) та «відстрочені податкові активи» (на 8,7%). Пасиви АТ «Укрсоцбанк» за 2014-2018 рр. зменшилися: на - 67,3%. Скорочення пасивів АТ «Укрсоцбанк» протягом останніх 5 років обумовлено зменшенням його складових: зобов'язань – на 70,0% та власного капіталу - 49,0%.

Розробку нормативно-правової бази з питань регулювання внутрішнього аудиту витрат наразі остаточно не завершено. Сучасний кризовий стан банківського сектору свідчить про те, що резерви внутрішнього аудиту, який здатен забезпечити безпеку банку використовуються не в повній мірі. Напрямами вдосконалення внутрішнього аудиту витрат банку вважаємо розробку відповідних нормативних документів з внутрішнього аудиту та впровадження у діяльність банківських установ.

Фактографічне забезпечення є основою інформаційної бази для проведення внутрішнього аудиту витрат діяльності банку. Фактографічне забезпечення включає первинні документи, зведені (відомості, накладні, журнали тощо) та фінансову звітність. Рівень якості фактографічного забезпечення внутрішнього аудиту витрат банку можемо оцінити як високий, оскільки обсяг та своєчасність інформації, яка створюється в системі бухгалтерського обліку, є достатніми для одержання необхідних доказів.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

3.1. Характеристика організації внутрішнього аудиту витрат діяльності банку

Для ефективного здійснення внутрішнього аудиту витрат діяльності банку першочергове значення має раціональна організація контрольного заходу, адже належний рівень попередньої підготовки дозволить уникнути багатьох непорозумінь у процесі аудиту та забезпечить дотримання основних його принципів, а відтак, високий рівень довіри користувача до результатів перевірки.

Організаційне забезпечення внутрішнього аудиту витрат діяльності банку обумовлюється практичною затребуваністю користувачами інформації щодо достовірності відображення витрат в обліку, ефективності їх використання.

Організація внутрішнього аудиту банку необхідна для того, щоб визначити межі та засоби діяльності відділу внутрішнього аудиту і забезпечити:

- внутрішніх аудиторів необхідним матеріальним та технічним оснащенням для обробки матеріалів перевірки витрат банку;
- раціональне використання робочого часу внутрішніми аудиторами працівників підрозділу банку, який перевіряється;
- здійснення перевірки об'єкта «витрати діяльності» працівниками відділу внутрішнього аудиту на належному рівні;
- отримання максимального результату від здійснення перевірки з мінімальними витратами часу та трудових ресурсів [47, с. 26].

Результати дослідження відділу внутрішнього аудиту АТ «Укрсоцбанк» засвідчили, що він є самостійним структурним підрозділом банку і підпорядковується Наглядовій раді банку. Статус, функціональні обов'язки, основні завдання та повноваження відділу визначаються у затвердженій операційній інструкції «Політика внутрішнього аудиту» (дод. У.2). Відділ внутрішнього аудиту АТ «Укрсоцбанк» виконує такі функції (рис. 3.1).

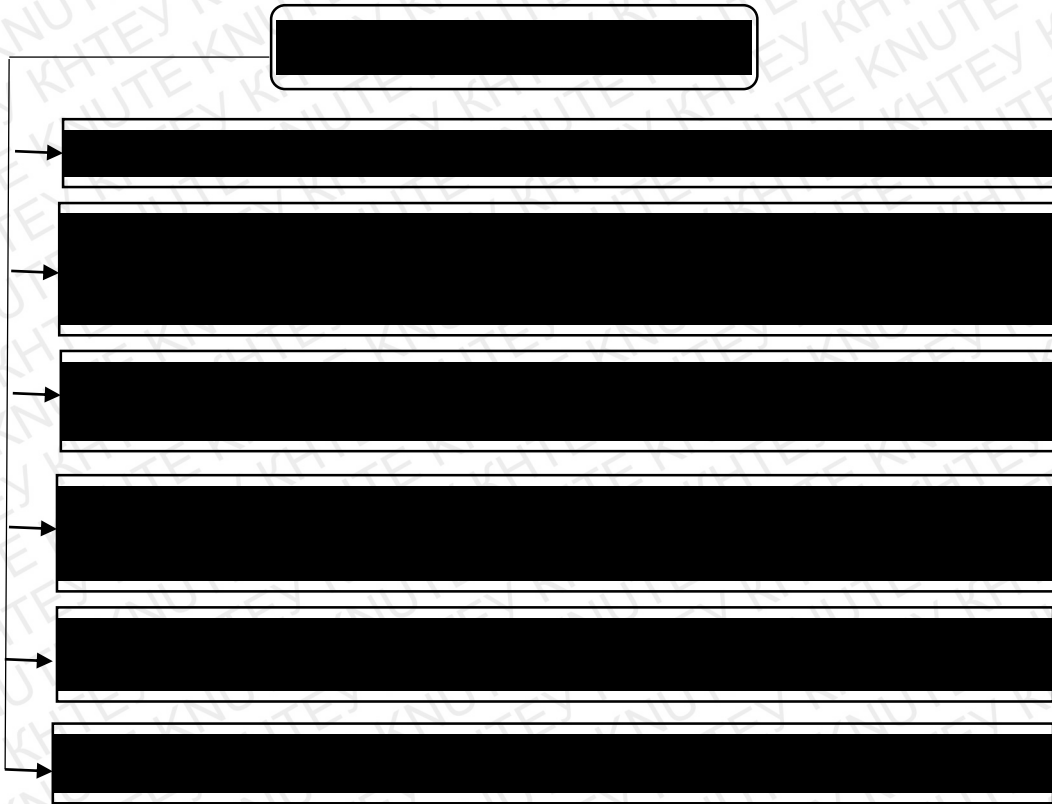

Рис. 3.1. Функції відділу внутрішнього аудиту АТ «Укрсоцбанк»

Відділ внутрішнього аудиту наділений повноваженнями отримувати документи, що містять інформацію про діяльність банку.

Діяльність відділу внутрішнього аудиту АТ «Укрсоцбанк» провадиться відповідно до затвердженої планово-звітної документації. План проведення внутрішнього аудиту може стосуватися роботи всього відділу, чи затверджуватися індивідуально на кожного працівника чи на окрему роботу або об'єкт. Ці плани складаються та пропонуються керівником відділу, після чого затверджуються Головою правління банку за погодженням з Наглядовою радою АТ «Укрсоцбанк». У планах викладається інформація про завдання внутрішнього аудиту, а також характер, час та обсяг заходів, спрямованих на їх якісне виконання.

Вивчення практики внутрішнього аудиту дозволило визначити, що процес внутрішнього аудиту витрат діяльності банку доцільно поділяти на етапи: підготовчий (планування), основний (методика аудиту) та завершальний.

Першочерговим етапом внутрішнього аудиту витрат діяльності АТ «Укрсоцбанк» є планування контрольного заходу.

Результати планування внутрішнього аудиту витрат діяльності АТ «Укрсоцбанк» обов'язково мають бути відображеними у плані та програмі внутрішнього аудиту. Для планування своєї діяльності внутрішньому аудиторю варто керуватися стандартами професійної практики внутрішнього аудиту, зокрема параграфом 20.10 – «Планування». Відповідно до цього документу керівник внутрішнього аудиту зобов'язаний скласти план, що визначає напрями перевірки, виходячи з попередньої оцінки ризиків суттєвого викривлення інформації про витрати діяльності банку.

На основі плану роботи відділу внутрішнього аудиту, прийнятого на рік, складаються плани контрольних перевірок за конкретними об'єктами, зокрема витратами діяльності банку. На основі плану проведення внутрішнього аудиту за конкретним об'єктом чи групою об'єктів внутрішній аудитор має розробити відповідну програму. Програма внутрішнього аудиту витрат банку є більш розширеним, деталізованим планом, оскільки включає характер, час і обсяг аудиторських процедур та прийомів, які будуть виконуватися під час аудиту.

Опитування внутрішніх аудиторів АТ «Укрсоцбанк» дало змогу встановити, що при плануванні та проведенні перевірок надається перевага перевіркам фінансового-господарської діяльності банку в цілому. При здійсненні аудиту за певним окремим об'єктом чи групою об'єктів проводиться в основному внутрішній аудит фінансового-кредитних та депозитних операцій, які переважають в діяльності внутрішнього аудиту витрат діяльності АТ «Укрсоцбанк». Витрати діяльності внутрішнього аудиту витрат діяльності АТ «Укрсоцбанк» зазвичай не обираються в якості окремого об'єкту перевірки. З цієї причини не передбачено формування окремого плану внутрішнього аудиту витрат. Ми вважаємо витрати показником, якому варто приділяти більшу увагу через його значний вплив на формування прибутку та забезпечення платоспроможності банку, тому пропонуємо внутрішнім аудиторам

АТ «Укрсоцбанк» використовувати складений нами план та програму внутрішнього аудиту витрат діяльності АТ «Укрсоцбанк» (дод. Ф, Х).

Враховуючи те, що витрати АТ «Укрсоцбанк» зазвичай не обираються аудитором в якості окремого об'єкту перевірки, на нашу думку, варто скласти також модель організації внутрішнього аудиту витрат банку (рис. 3.2).

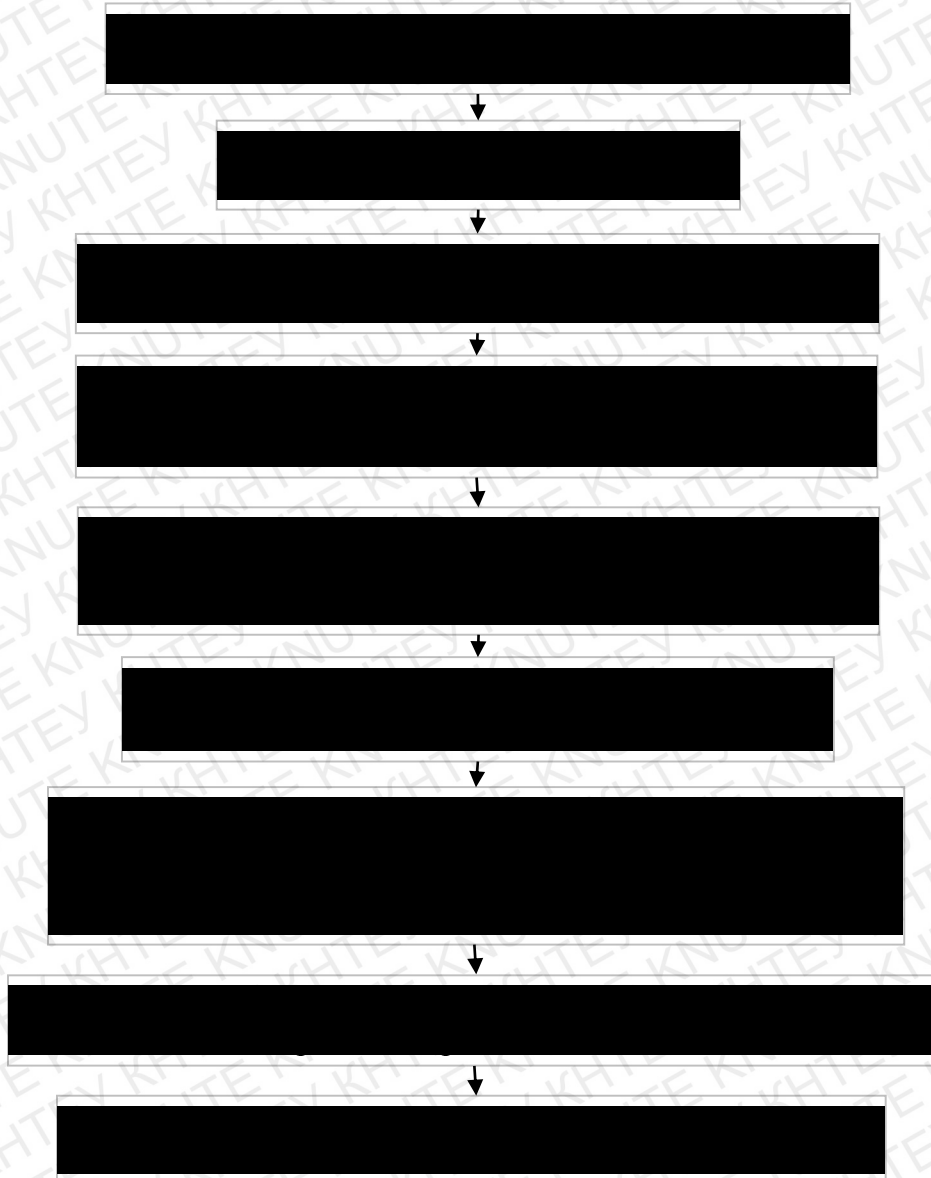

Рис. 3.2. Модель організації внутрішнього аудиту витрат діяльності АТ «Укрсоцбанк» [авторська розробка]

Модель включає планування внутрішнього аудиту витрат діяльності, підготовку проведення контрольних заходів, яка включає розробку плану та програми внутрішнього аудиту витрат, попереднє вивчення особливостей

внутрішнього аудиту витрат АТ «Укрсоцбанк», фактичну перевірку об'єкта аудиту, узагальнення та систематизацію результатів, контроль за прийняттям рішень за результатами внутрішнього аудиту.

Підготовка до проведення внутрішнього аудиту включає такі складові, як: визначення ризиків, здійснення оцінки ризиків, складання програми аудиту.

При попередньому плануванні та підготовці до контрольного заходу внутрішній аудитор детально вивчає діяльність АТ «Укрсоцбанк», шляхом аналізу законодавства, інструкцій, постанов НБУ та методичних документів, які регламентують діяльність банку, установчих документів, організаційної структури та системи управління та видів діяльності АТ «Укрсоцбанк».

За результатами оцінки системи внутрішнього контролю банку внутрішнім аудитором визначаються фактори ризику та оцінка їх можливого впливу на обсяг та структуру витрат АТ «Укрсоцбанк». До таких факторів слід віднести:

- зміни, внесені до нормативно-правових актів, якими встановлюються додаткові регламенти, необхідні для здійснення певних господарських операцій;
- створення відокремлених підрозділів АТ «Укрсоцбанк»;
- операції зі злиття та поглинання капіталів банків;
- призначення адміністрації банку недостатньої кваліфікації чи з невеликим досвідом управління банком;
- нестабільна економіко-політична ситуація, яка викликає загрози неповернення кредитних коштів та зниження фінансової стійкості [59, с. 136].

При попередньому плануванні значну увагу слід приділити вивченню особливостей визнання, класифікації та списання витрат діяльності банку, оскільки їх облік має специфіку. Після вивчення внутрішнім аудитором законодавства, яке регламентує бухгалтерського обліку витрат банку, слід також ідентифікувати нетипові господарських операцій, що пов'язані з формуванням витрат банку та проаналізувати класифікацію витрат для їх обліку [59, с. 140].

Об'єктом даного дослідження є витрати діяльності АТ «Укрсоцбанк», під час аудиту необхідно дослідити правомірність групування витрат за видами діяльності – операційною, фінансовою, інвестиційною. Оскільки для діяльності

банків є властивим високий рівень ризику, особливостями внутрішнього аудиту АТ «Укрсоцбанк» є необхідність вивчення можливостей виникнення витрат від надзвичайної діяльності, які не підлягають плануванню та наразі не відображаються у звітності, але без формування страхових резервів на випадок їх появи можуть порушити платоспроможність та фінансову стійкість банку.

Основні напрямки вдосконалення організації аудиту витрат діяльності АТ «Укрсоцбанк» вбачаємо у наступному :

- здійснення процедур внутрішнього аудиту з використанням прогресивних інформаційних комп'ютерних технологій, а також розробка практичних рекомендацій з їх застосування;
- раціональний розподіл роботи між виконавцями внутрішнього аудиту та використання ризик-орієнтованого підходу при відборі витрат як об'єкта перевірки (залежно від видів діяльності, які є найбільш ризиковими).

На наш погляд, методологічна база внутрішнього аудиту витрат банку також потребує вдосконалення. Проблемою є відсутність інструкцій з організації та ведення внутрішнього аудиту, які враховують специфіку банківської діяльності. Так, при проведенні перевірки аудиторі керуються Правилами бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України, але останні висвітлюють методику обліку, а не внутрішнього аудиту витрат. На нашу думку, проблема створена через недооцінення управлінням ролі внутрішнього аудиту в забезпеченні ефективного управління витратами, небажання створення «зайвої роботи» та висвітлювати недоліки в роботі.

На нашу думку, удосконаленню внутрішнього аудиту витрат діяльності АТ «Укрсоцбанк» сприятиме наступне:

1. *Ефективне використання інформації.* Система внутрішнього аудиту витрат вимагає володіння адекватною і всебічною інформацією фінансового, операційного характеру, що впливає на формування витрат та на прийняття рішень щодо ефективного управління ними. Без ефективної системи обміну даними з функціями внутрішнього аудиту в системі управління не дає користі. Вирішити питання можна за допомогою якісної розробки положення про службу

внутрішнього аудиту, де буде вказано рівень інформаційної взаємодії між підрозділами установи.

2. *Розробка нормативних положень* про негайну реалізацію результатів внутрішнього аудиту витрат. Доцільно розробити в положенні про службу внутрішнього аудиту порядок реалізації результатів внутрішнього аудиту з таких кроків: доведення, виправлення, перевірка виконання, консолідація проблеми.

3. *Удосконалення проведення внутрішнього аудиту* витрат шляхом розробки методики внутрішнього аудиту витрат з використанням обґрунтованого комплексу прийомів і процедур.

Таким чином, за результатами дослідження було визначено особливості організації внутрішнього аудиту витрат банку та сформульовано пропозиції щодо вдосконалення цього процесу шляхом впровадження у діяльність АТ «Укрсоцбанк» моделі організації внутрішнього аудиту витрат банку.

3.2. Методика внутрішнього аудиту витрат діяльності банку та шляхи її вдосконалення

Методика внутрішнього аудиту витрат діяльності банку обумовлюється цілями та завданнями його проведення, затребуваністю користувачів в об'єктивній оцінці раціональності здійснених витрат, підтвердженні достовірності фінансової звітності. Загальний зміст процедур внутрішнього аудиту витрат діяльності АТ «Укрсоцбанк» обумовлюється як специфікою діяльності банку, так і обраними видами аналітичних процедур.

При проведенні внутрішнього аудиту витрат діяльності АТ «Укрсоцбанк» необхідно виконати низку завдань, які було визначено у підрозділі 1.2.

Розпочинати методику внутрішнього аудиту витрат доцільно з перевірки фінансової звітності АТ «Укрсоцбанк», а саме Звіту про прибутки та збитки для підтвердження достовірності його показників. Враховуючи взаємозв'язок статей витрат діяльності банку з іншими показниками фінансової звітності, необхідно

також перевірити Звіт про фінансовий стан, зокрема, статті грошових коштів та їх еквівалентів, кошти в інших банках, дебіторську заборгованість.

Наступним кроком є встановлення внутрішнім аудитором правильності документального оформлення накопичення та списання витрат АТ «Укрсоцбанк», що передбачає дослідження документообороту банку, перевірку наявності всіх необхідних документів залежно від діяльності банку і виду послуг (кошторисів, вимог, доручень, лімітів, накладних, договорів тощо), їх оцінку на наявність реквізитів і зустрічну звірку з контрагентами банку.

Пристаючи до перевірки бухгалтерського обліку витрат, аудитор враховує особливості організації обліку АТ «Укрсоцбанк», виходячи з попередніх перевірок інших елементів звітності, і може спрогнозувати приблизний відсоток можливих відхилень, а також найбільш вразливі місця в обліку. В основу обліку витрат, як і доходів, покладено принцип нарахування та відповідності доходів та витрат (твердження "відсічення"). Це означає, що витрати повинні бути співвіднесені з отриманими доходами та належати тому періоду, в якому вони фактично понесені на фінансовий результат [45].

З погляду повноти врахування витрат в банківській установі можливе калькулювання повної та часткової собівартості (рис. 3.3).

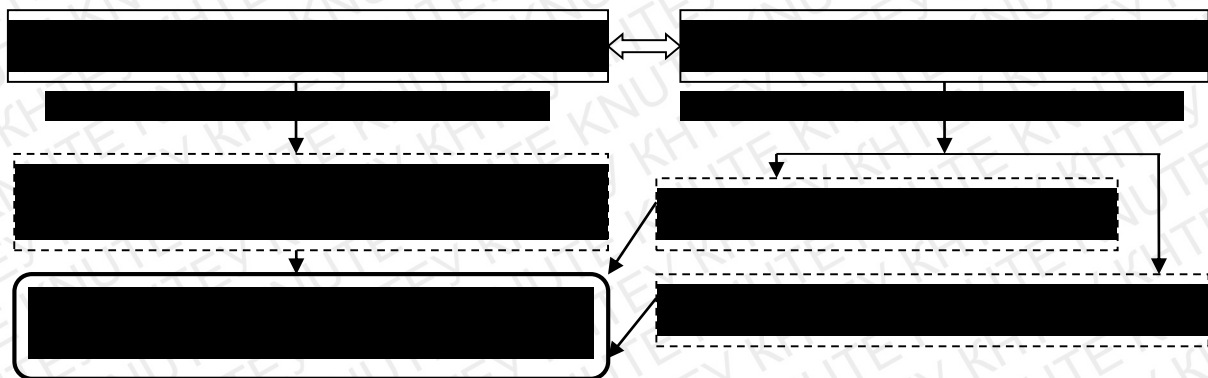

Рис. 3.3. Схема обліку та розподілу витрат банку [50]

Залежно від того, який вид собівартості обраховується, використовуються різні системи обліку витрат та калькуляції. Часткова собівартість включає прямі витрати на створення та реалізацію банківських послуг і визначається за окремими видами продуктів. Якщо витрати обліковуються за системою «директ-

костінг», це дає можливість внутрішньому аудитору встановити кореляцію зміни обсягу витрат та обсягу реалізованих послуг банку. Повна собівартість включає всі витрати, при цьому може використовуватися будь-який метод калькуляції. В АТ «Укрсоцбанк» здійснюється розрахунок повної собівартості послуг.

Внутрішній аудит достовірності фінансового обліку витрат здійснюється шляхом перевірки коректності бухгалтерських проведення, тестування «слабких місць» в бухгалтерському обліку та зустрічної звірки. Спираючись на зібрані за результатами застосування аудиторських процедур докази, внутрішній аудитор робить висновок щодо повноти, законності та достовірності відображення інформації про витрати діяльності в фінансовій звітності АТ «Укрсоцбанк».

При оцінці достовірності висвітлення параметрів витрат діяльності у фінансовій звітності АТ «Укрсоцбанк» слід керуватися критеріями (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Критерії оцінки достовірності інформації про витрати діяльності у фінансовій звітності АТ «Укрсоцбанк»

Критерій	Коментар
Загальна прийнятність інформації про витрати, розкритої у звітності	Чи відповідає інформація про витрати, висвітлена у звітності, положенням МСФЗ та чи не містить вона суперечливу інформацію.
Обґрунтованість	Чи існують обґрунтування для включення у звітність наведених там сум по витратах.
Закінченість	Чи включені у звітність всі належні суми по витратам.
Оцінка	Чи всі статті витрат правильно оцінені та підраховані.
Класифікація	Чи мають місце підстави відносити суму на той рахунок витрат банку, на який вона записана.
Розподіл	Чи віднесено операції з витратами, що здійснювалися незадовго до дати складання балансу або безпосередньо після неї, до того періоду, в якому вони були здійснені.
Акуратність	Чи відповідають суми окремих операцій даним, які наведено у книгах та журналах аналітичного обліку, чи правильно вони підраховані, чи відповідають підсумки даним Головної книги.
Розкриття	Чи всі статті з витратами занесено до фінансової звітності та чи правильно їх відображено у звітах та додатках до них.

Висвітлені критерії можуть бути обмежені тільки для конкретних користувачів певної категорії, галузі або для окремої мети. У такому випадку використання висновку з внутрішнього аудиту витрат (зазвичай завдання з надання впевненості) обмежується цими користувачами чи певними цілями.

Запропонований алгоритм відображає послідовність виконання дій внутрішнього аудитора та застосування методичних прийомів аудиту та дозволяє встановити достовірність інформації про витрати в обліку та звітності АТ «Укрсоцбанк». Протягом 2014-2018 рр. внутрішніми аудиторами АТ «Укрсоцбанк» за результатами проведених перевірок було встановлено різні порушення щодо обліку витрат банку, які можна узагальнити за групами:

- неправильна класифікація витрат банку за видами діяльності;
- несвоєчасне та неправильне відображення курсових та сумових різниць;
- збиток, виявлений у звітному періоді, але який належить до попереднього періоду, включається до витрат звітного періоду;
- неправильний облік витрат банку з метою оподаткування.

Завдяки проведенню систематичних перевірок відділом внутрішнього аудиту АТ «Укрсоцбанк» зазначені порушення не лише виявлялися, але й були усунені шляхом внесення відповідних коректив в обліку та звітності. Тому, результати щорічного зовнішнього аудиту АТ «Укрсоцбанк», проведеного міжнародною аудиторською фірмою Делойт, містять позитивну аудиторську думку щодо достовірності відображення та розкриття показників звітності банку.

Важливою складовою методики внутрішнього аудиту витрат діяльності АТ «Укрсоцбанк», особливо в частині виконання завдання щодо оцінки ефективності управління витратами банку, є застосування аналітичних процедур. Аналітичні процедури дозволяють встановити незвичні взаємозв'язки між обсягом витрат та іншими пов'язаними статтями фінансової звітності, прослідкувати тенденції щодо змін в обсягах і структурі витрат банку. Аналітичні процедури дозволяють виявляти більш ризикові ділянки обліку витрат діяльності банку, тим самим сприяючи реалізації ризик-орієнтованого підходу до проведення внутрішнього аудиту витрат банку [43].

Проаналізуємо динаміку та структуру собівартості, витрат періоду та фінансових витрат АТ «Укрсоцбанк» за 2014-2018 рр. (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Динаміка обсягу та структура витрат АТ «Укрсоцбанк» за 2014-2018 рр.

тис грн

№ пор	Показник	Роки			Відхилення			
		2014	2017	2018	2018/2014		2018/2017	
					абс.	відн.	абс.	відн.
1.	Процентні витрати	2248285	1545444	935367	-1312918	-58,4	-610077	-27,1
2.	Частка, %	25,8	20,8	21,3	-4,6	-17,7	0,4	2,0
3.	Комісійні витрати	242610	381270	391846	149236	61,5	10576	4,4
4.	Частка, %	2,8	5,1	8,9	6,1	219,4	3,8	73,2
5.	Відрахування до резерву під кредитні збитки за кредитами та заборгованості клієнтів	4253000	2883690	601031	-3651969	-85,9	-2282659	-53,7
6.	Частка, %	48,9	38,9	13,7	-35,2	-72,0	-25,2	-64,9
7.	Відрахування до резерву під кредитні збитки дебіторської заборгованості та інших фінансових активів	14211	18864	43034	28823	202,8	24170	170,1
8.	Частка, %	0,2	0,3	1,0	0,8	498,9	0,7	284,5
9.	Чистий збиток від модифікації фінансових активів	0	0	299491	299491	-	299491	-
10.	Частка, %	0,0	0,0	6,8	6,8	-	6,8	-
11.	Адміністративні та інші операційні витрати	1941115	2584490	2127569	186454	9,6	-456921	-23,5
12.	Частка, %	22,3	34,9	48,4	0,0	329,3	0,0	133,8
13.	Всього операційних витрат	8699221	7413758	4398338	-4300883	-49,4	-3015420	-40,7
14.	Збиток до оподаткування	3891632	3336437	591955	-3299677	-84,8	-2744482	-70,5
15.	Збиток за рік	3354029	3636636	1194627	-2159402	-64,4	-2442009	-72,8

Джерело: складено за даними дод. Д, Ж, З, К, Л, М, Н, П

Аналіз динаміки обсягу витрат АТ «Укрсоцбанк» за 2014-2018 рр. показав, що у цілому за аналізований період операційні витрати банку зменшилися: на 4300883 тис грн або на 49,4%, зокрема, за 207-2018 рр. – на 3015420 тис грн або 40,7%. Це сталося в основному через зменшення обсягу процентних витрат (на 58,4%) та відрахувань до резерву під кредитні збитки за кредитами та заборгованості клієнтів (на 85,9%). При цьому, спостерігаємо зростання обсягу комісійних витрат (на 149236 тис грн або 61,5%), відрахування до резерву під кредитні збитки дебіторської заборгованості (на 3651969 тис грн або 202,8%), адміністративних та інших операційних витрат (на 186454 тис грн або 9,6%).

Графічне представлення динаміки обсягу витрат АТ «Укрсоцбанк» за 2014-2018 рр. спостерігаємо на рис. 3.5.

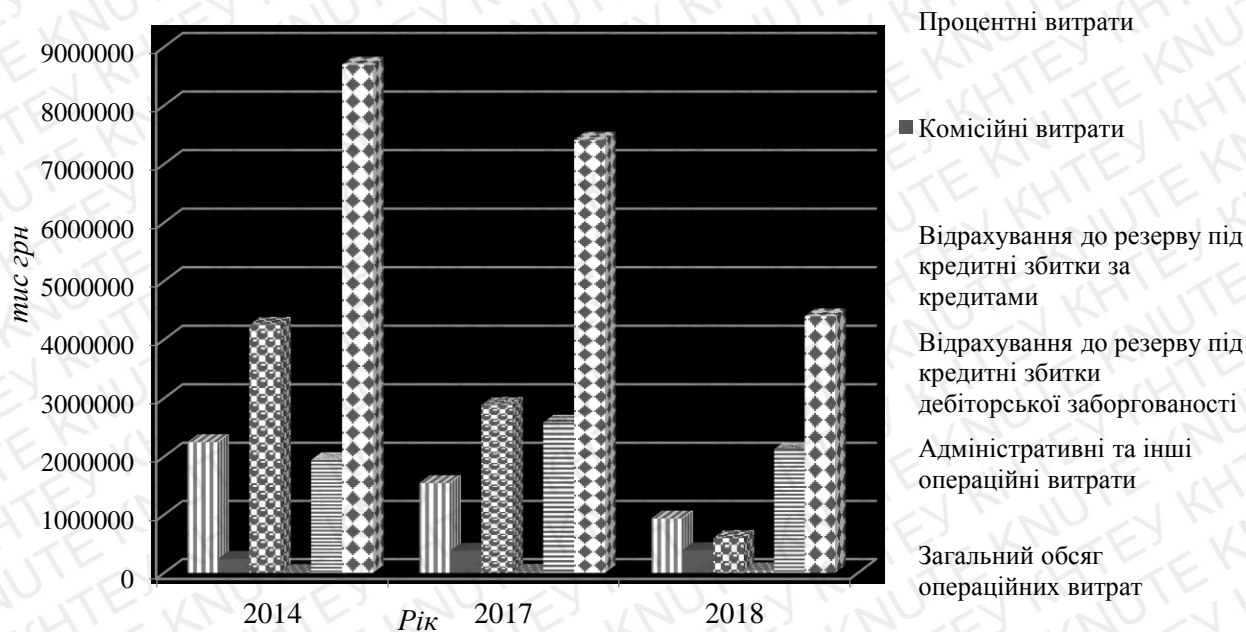

Рис. 3.5. Обсяг витрат діяльності АТ «Укрсоцбанк» у 2014-2018 рр.

За інформацією рис. 3.5 бачимо, що більшість зазначених статей витрат збільшується, однак через порівняно незначну частку їх у загальному обсязі динаміка сукупних витрат банку все одно має тенденцією до зменшення.

Аналіз структури витрат діяльності АТ «Укрсоцбанк» свідчить про те, що найвагомішу частку у 2014 році складають відрахування до резерву під кредитні збитки за кредитами (48,9%), що проілюстровано на рис. 3.6.

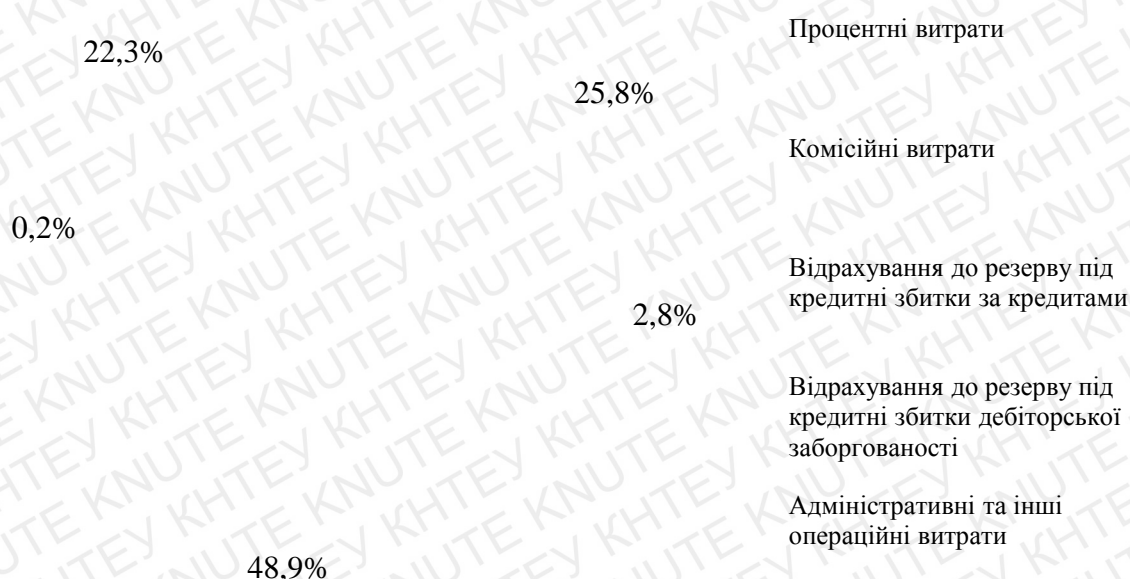
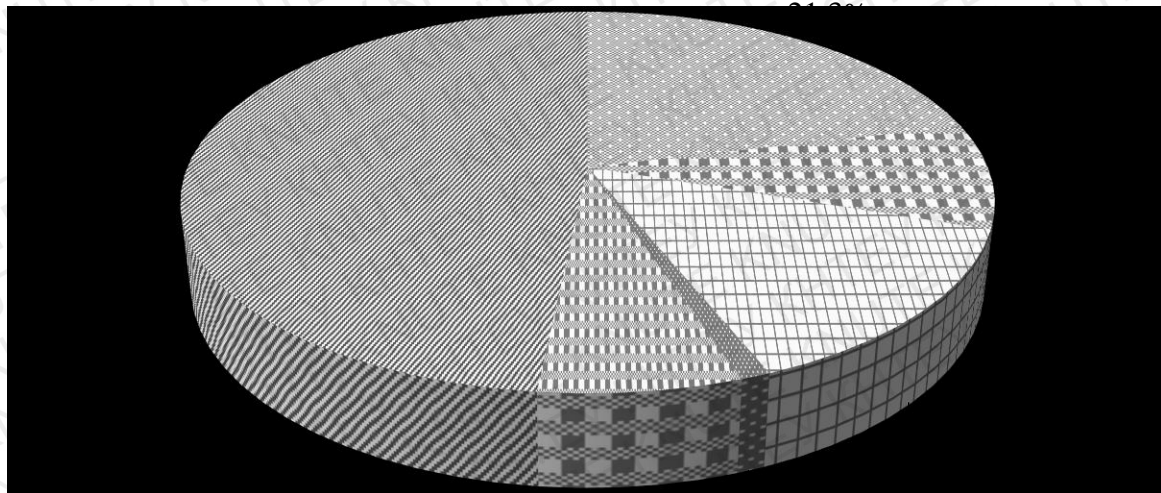

Рис. 3.6. Структура операційних витрат АТ «Укрсоцбанк» у 2014 рр.

Суттєву частку у 2014 році також займають процентні витрати (25,8%), адміністративні та інші операційні витрати (22,3%).

У 2018 році структура витрат АТ «Укрсоцбанк» змінилася: переважають адміністративні та інші операційні витрати з часткою 48,4% (рис. 3.7).

Процентні витрати
 Комісійні витрати
 Відрахування до резерву під кредитні збитки за кредитами
 Відрахування до резерву під кредитні збитки дебіторської заборгованості
 Чистий збиток від модифікації фінансових активів
 Адміністративні та інші операційні витрати

Рис. 3.7. Структура операційних витрат АТ «Укрсоцбанк» у 2018 рр.

На рис. 3.7 бачимо, що процентні витрати та відрахування до резерву під кредитні збитки за кредитами займають частки 21,3% та 13,7% відповідно.

Процентні витрати, які є результатом проведення активних операцій АТ «Укрсоцбанк» щодо залучення депозитів та інших засобів, потребують особливої уваги при проведенні внутрішнього аудиту витрат. Внутрішньому аудиту потрібно врахувати, що для розрахунку нарахованих відсотків банківські установи може застосовуватися фактична або номінальна відсоткові ставки. При перевірці правильності нарахування процентних витрат варто також врахувати факт дострокового знаття депозиту та порядок нарахування та сплати відсотків за вкладом.

Результати внутрішнього аудиту витрат узагальнюються у письмовому вигляді у документах різної форми: аудиторського звіту, висновку аудитора, довідки, доповідної записки, акту перевірки тощо. На нашу думку, найкраще

застосовувати назву «Звіт», адже це узгоджується з положеннями міжнародних стандартів внутрішнього аудиту.

Стандартної форми для звітів внутрішнього аудиту не існує, проте у ньому обов'язково повинно бути розкрито:

- адекватність результатів поставленим завданням внутрішнього аудиту;
- адекватність плану та програмі внутрішнього аудиту;
- думка внутрішнього аудитора щодо об'єкта та предмета перевірки.

Аналіз типової форми звіту, який створюється за результатами проведення внутрішнього аудиту в АТ «Укрсоцбанк» засвідчив про відповідність їх структури вищезазначеним вимогам. В якості власних рекомендацій пропонуємо у звіті з внутрішнього аудиту, який надається органам управління АТ «Укрсоцбанк», також вказувати, які рекомендації аудитора уже виконані, які ще необхідно виконати, а які вважаються неефективними через економічно необґрунтовані витрати, але усе одно можуть бути розглянуті керівництвом. За результатами внутрішнього аудиту приймаються рішення з ліквідації негативних явищ, виявлених внутрішнім аудитором, та профілактичні заходи із забезпеченості збереження матеріальних ресурсів.

Внутрішній аудитор разом з керівництвом розробляє заходи з ліквідації та запобігання повторенню недоліків у подальшій діяльності банку. Профілактичні заходи з попередження виникнення правопорушень і недоліків аудитори викладають у окремому розділі звіту.

Пропозиції щодо вдосконалення методики внутрішнього аудиту витрат діяльності АТ «Укрсоцбанк» та реалізації його результатів наступні: розробка таких форм робочих документів внутрішнього аудитора, які були б максимально зручними для застосування під час здійснення перевірки; розширення комплексу аналітичних процедур, що застосовується аудиторами АТ «Укрсоцбанк»; створення зручних графіків документообороту, що допоможе внутрішньому аудитору ефективніше проводити документальну перевірку витрат банку.

Висновки до розділу 3

За результатами дослідження організації та методики внутрішнього аудиту витрат діяльності банку можемо зробити такі висновки.

На етапі організації аудиту витрат діяльності банку важливе значення має продуманість рішень та детальне ознайомлення з особливостями об'єкта, що підлягає аудиту. Нами було запропоновано організаційну модель, план та програму внутрішнього аудиту витрат діяльності банку. Це забезпечить належну якість його проведення, зокрема здійснення роботи в логічній послідовності та раціональне використання робочого часу внутрішніми аудиторами.

Результати оцінки методики внутрішнього аудиту витрат діяльності банку засвідчили, що методика проведення внутрішнього аудиту витрат АТ «Укрсоцбанк» має дуже важливе значення для одержання достовірних результатів перевірки. З метою її удосконалення було запропоновано алгоритм перевірки правильності обліку витрат діяльності АТ «Укрсоцбанк». Аналіз динаміки витрат АТ «Укрсоцбанк» засвідчив, що у цілому витрати банку зменшилися: на 4300883 тис грн або на 49,4%. Це сталося через зменшення обсягу процентних витрат (на 58,4%) та відрахувань до резерву під кредитні збитки за кредитами та заборгованості клієнтів (на 85,9%). При цьому, спостерігаємо зростання обсягу комісійних витрат (61,5%), відрахування до резерву під кредитні збитки дебіторської заборгованості (202,8%), адміністративних та інших операційних витрат (9,6%).

Аналіз звітів, які формуються за результатами проведення внутрішнього аудиту в АТ «Укрсоцбанк», засвідчив про відповідність їх змісту вищезазначеним вимогам. В якості рекомендацій щодо вдосконалення методики внутрішнього аудиту витрат діяльності банку та реалізації його результатів пропонуємо удосконалити структуру звіту внутрішнього аудитора, який надається органам управління АТ «Укрсоцбанк», та додати в ньому графу з зазначенням того, які рекомендації уже виконані, які ще необхідно виконати, а які вважаються неефективними через зайві витрати.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

За результатами проведеного дослідження теорії, організації та методики внутрішнього аудиту витрат діяльності банку сформулювати наступні висновки.

1. Вивчення сутності поняття «витрати» дозволило визначити їх як зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками).

Дослідження класифікації витрат банку дало змогу встановити, що основна відмінність між витратами банку та витратами суб'єктів господарювання інших видів діяльності полягає в джерелі доходів установи і видах та структурі витрат. При цьому основною відмінністю витрат банку є види і склад витрат. Дослідження сучасного стану банківського сектору України свідчить про негативну динаміку зростання банкрутства банків та втрати довіри населення.

2. Вивчення методологічних аспектів внутрішнього аудиту витрат дозволило з'ясувати його сутність, мету, предмет, суб'єкт, завдання, принципи та об'єкти. Зокрема, метою внутрішнього аудиту витрат запропоновано вважати збір достатніх та прийнятних доказів для формування думки внутрішнього аудитора щодо достовірності відображення в обліку та фінансовій звітності витрат, а також установити дотримання вимог нормативних документів. На нашу думку, це дозволить краще зрозуміти його призначення та роль в управлінні витратами.

3. В результаті дослідження організаційно-економічної характеристики діяльності АТ «Укрсоцбанк» було встановлено загальне зменшення обсягу активів банку на 67,3%, зокрема: грошові кошти та їх еквіваленти зменшилися на 61,2%; кредити та заборгованість клієнтів - на 69,9%; цінні папери в портфелі банку на продаж – на 100,0%; інвестиційна нерухомість – на 75,3%; дебіторська заборгованість щодо податку на прибуток – на 97,7%; основні засоби та нематеріальні активи – на 74,2%; інші активи банку – на 73,1%. При цьому, приріст спостерігаємо тільки за статтями «кошти в інших банках» (на 1822,8%) та «відстрочені податкові активи» (на 8,7%). Загалом, зважаючи на загальне

скорочення активів АТ «Укрсоцбанк» протягом 2014-2018 рр. динаміку ресурсного забезпечення банку оцінюємо як несприятливу. Пасиви АТ «Укрсоцбанк» за 2014-2018 рр. зменшилися: на -67,3%. Скорочення пасивів АТ «Укрсоцбанк» протягом останніх 5 років обумовлено зменшенням його складових: зобов'язань – на 70,0% та власного капіталу - 49,0%. Внутрішній аудит витрат в АТ «Укрсоцбанк» здійснюється на досить прийнятному рівні, але існують можливі резерви його покращення.

4. Формування нормативно-правової бази з питань регулювання внутрішнього аудиту витрат наразі не завершено. Сучасний кризовий стан банківського сектору свідчить про те, що резерви внутрішнього аудиту, який здатен забезпечити безпеку банку використовуються не в повній мірі. Напрямами вдосконалення внутрішнього аудиту витрат вважаємо розробку відповідних нормативних документів з внутрішнього аудиту та впровадження у діяльність банківських установ.

Фактографічне забезпечення є основою інформаційної бази для проведення внутрішнього аудиту витрат діяльності банку. Фактографічне забезпечення включає первинні документи, зведені (відомості, накладні, журнали тощо) та фінансову звітність. Рівень якості фактографічного забезпечення внутрішнього аудиту витрат банку можемо оцінити як високий, оскільки обсяг та своєчасність інформації, яка створюється в системі бухгалтерського обліку, є достатніми для одержання аудиторських доказів.

5. Організація внутрішнього аудиту витрат діяльності банку має важливе значення для ефективного проведення контрольного заходу, адже забезпечує продуманість рішень та детальне ознайомлення з особливостями об'єкта, що підлягає перевірці. Запропонована за результатами дослідження модель організації внутрішнього аудиту витрат діяльності банк АТ «Укрсоцбанк» забезпечить належну якість його проведення, сприятиме раціоналізації робочого часу внутрішнього аудитора. Основні напрями вдосконалення організації аудиту витрат діяльності АТ «Укрсоцбанк» вбачаємо у здійсненні внутрішнього аудиту з використанням прогресивних інформаційних комп'ютерних технологій,

а також розробка практичних рекомендацій з їх застосування, раціональний розподіл роботи між виконавцями аудиту та використання ризик-орієнтованого підходу при відборі витрат як об'єкта перевірки.

6. За результатами оцінки методики внутрішнього аудиту витрат діяльності банку запропоновано алгоритм, що відображає послідовність виконання дій внутрішнього аудитора та застосування методичних прийомів аудиту та дозволяє встановити достовірність інформації про витрати в обліку та звітності АТ «Укрсоцбанк». Аналіз динаміки обсягу витрат АТ «Укрсоцбанк» за 2014-2018 рр. показав, що у цілому за аналізований період операційні витрати банку зменшилися: на 49,4%. Це сталося в основному через зменшення обсягу процентних витрат (на 58,4%) та відрахувань до резерву під кредитні збитки за кредитами та заборгованості клієнтів (на 85,9%). При цьому, спостерігаємо зростання обсягу комісійних витрат (на 61,5%), відрахування до резерву під кредитні збитки дебіторської заборгованості (на 202,8%), адміністративних та інших операційних витрат (на 9,6%). Аналіз структури витрат діяльності АТ «Укрсоцбанк» свідчить про те, що найвагомішу частку у 2014 році складають відрахування до резерву під кредитні збитки за кредитами (48,9%), процентні витрати (25,8%), адміністративні та інші операційні витрати (22,3%).

Аналіз звітів, які формуються за результатами проведення внутрішнього аудиту в АТ «Укрсоцбанк», засвідчив про відповідність їх змісту вищезазначеним вимогам. В якості рекомендацій щодо вдосконалення методики внутрішнього аудиту витрат діяльності банку та реалізації його результатів пропонуємо удосконалити структуру звіту внутрішнього аудитора, який надається органам управління АТ «Укрсоцбанк», та додати в ньому графу з зазначенням того, які рекомендації уже виконані, які ще необхідно виконати, а які вважаються неефективними через зайві витрати. Напрямами вдосконалення методики внутрішнього аудиту витрат є також розробка зручних для користування форм робочих документів внутрішнього аудитора, розширення комплексу аналітичних процедур, що застосовується аудитором банку; створення зручних графіків документообороту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аудит (основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аудиту) / Немченко В. В. [та ін.] – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 540 с.
2. Барабаш Н.С. Аналіз господарської діяльності: навч. посіб. / за заг. ред. Є.В. Мниха. – К.: Київ. держ. торг.-екон. ун-т, 2005. – 395 с.
3. Бариніна М. Планування внутрішнього аудиту: консультації з керівництвом і відповідальними за діяльність / М. Бариніна // Баланс-бюджет. – 2014. – №41 (505). – С.18–23.
4. Бердар М.М. Організація внутрішнього контролю в системі управління фінансовими ресурсами на підприємствах України // Сталий розвиток економіки. – 2019. – №3. – С. 23–25.
5. Белік В.Д. Підходи до організації системи внутрішнього контролю / В.Д. Белік // Міжнародний збірник наукових праць, №3 (15). – 2019. – С. 84 - 100.
6. Білуха М.Т. Фінансовий контроль : теорія, ревізія, аудит: підручник / М.Т. Білуха, Т.В. Микитенко. – К.: Українська академія оригінальних ідей, 2005. – 888 с.
7. Бойко Н.М. Порівняльна оцінка та вибір програмних продуктів аудиту реальних інвестицій // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2019. – №647. – С. 58 –586.
8. Болюх М.А. Економічний аналіз : навч. посіб. / М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбатюк та ін.; за ред. М.Г. Чумаченка. – К. : КНЕУ, 2018. – 649 с.
9. Бондаренко Т.Ю. Витрати на виробництво продукції як елемент формування та розвитку виробничо- господарського механізму / Т.Ю. Бондаренко // «Економічні науки». – Серія «Облік і фінанси». – Випуск 8 (29). – Ч. 2. – 2017. – С. 65-71.

10. Войтко С.В. Процесний підхід до організації підрозділу контролінгу на підприємстві / С.В. Войтко, О.М. Савицька, О.В. Пиркова // Економіка : зб. наук. праць. - Рівне, 2017. - Вип. 3 (39). – С. 3-9.
11. Господарський кодекс України, прийнятий Верховною Радою України від 16 січня 2003, № 436-4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
12. Грінченко, А.В. Розмежування понять витрати, затрати, видатки та втрати // Економічний форум. – 2012. – № 3 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/ekfor/2012_3/1.pdf, с. 5
13. Гуцаленко У.О. Внутрішній аудит як складова системи ефективного управління підприємством / У.О. Гуцаленко, Г.В. Причепя // Інноваційна економіка, №4. – 2018. – С. 12-14.
14. Державний фінансовий аудит: методологія і організація : монографія / [Є.В. Мних, М.О. Никонович, Н.С. Барабаш та ін.]; за ред. Є. В. Мниха. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2011. – 319 с.
15. Дерій В. Термін “витрати” та його трактування для потреб обліку і контролю / В. Дерій // Галицький економічний вісник. – 2019. – № 1(26). – С. 154–160.
16. Дорош Н.І. Аудит : методологія та організація : [монографія] / Н.І. Дорош. – К. : Т-во «Знання», 2001. – 402 с.
17. Заднепровська (Поліщук) С. Організаційні та методичні аспекти внутрішнього аудиту депозитних операцій банку / С. Заднепровська (Поліщук) // Вісник Національного банку України, 2017. – № 1 (227). – С. 20–28.
18. Закон України «Про Національний банк України», прийнятий Верховною Радою України від 20.05.1999 № 679-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/679-14>
19. Закон України «Про акціонерні товариства», прийнятий Верховною Радою України від 17 вересня 2008 № 514-6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/514-17>

20. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», прийнятий Верховною Радою України від 21.12.2017, №2258-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>
21. Закон України «Про банки і банківську діяльність», прийнятий Верховною Радою України від 07.12.2000 № 2121-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
22. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», прийнятий Верховною Радою України від 16 липня 1999 року, №996-14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
23. Закон України «Про господарські товариства» : прийнятий Верховною Радою України від 19.09.1991 № 1576-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>
24. Закон України «Про депозитарну систему України», прийнятий Верховною Радою України від 06.07.2012 № 5178-VI – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5178-17>
25. Івахненко С.В. Інформаційні технології в аудиті та внутрішньогосподарському контролі: автореф. дис. ... док. екон. наук : 08.00.09 / Сергій Володимирович Івахненко. – К., 2011. – 28 с.
26. Іщенко О. Сутність та структурні елементи фінансової стійкості банку / О. Іщенко // Банківська справа, 2014. – №5–6. – С. 48–61.
27. Калюга Є. Система внутрішньогосподарського контролю та удосконалення її ефективності на підприємствах / Є. Калюга // Вісник податкової служби України. – 2017. – № 33. – С. 26–31.
28. Каменська Т. Кваліфікаційні вимоги до внутрішніх аудиторів / Т. Каменська // Бухгалтерський облік і аудит. – 2013. – №12. – С. 39–44.
29. Кіреєв О. І. Внутрішній аудит у банку: навч. посібник / О. І. Кіреєв, О. С. Любунь. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 230 с.

30. Кодекс професійної етики внутрішніх аудиторів банківських установ, затверджений постановою Національного банку України від 12.02.2003 № 50 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0050500-03>
31. Козаченко Г. Управління затратами підприємства: монографія / Г.В. Козаченко, Ю.С. Погорелов, Л.Ю. Хлап'юнов, Г.А. Макухін. – К.: Лібра, 2007. – 320 с.
32. Костирко Р.О. Внутрішній контроль в корпоративному управлінні: методологічне забезпечення / Р.О. Костирко // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Серія «Економіка». – 2017. – №1 (49). – С. 12–16.
33. Криклій О.А. Методичне забезпечення оцінки собівартості банківських продуктів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&>
34. Кришталь Г. Управління фінансовим ризиком комерційних банків / Г. Кришталь // Банківська справа. – 2019. – №9–10. – С. 64–74.
35. Литвин Н. Операційні витрати банків: розкриття інформації у фінансовій звітності / Н. Литвин // Бухгалтерський облік і аудит. – 2016. – №1. – С. 24–30.
36. Лозинський Д.Л. «Витрати» та «затрати» узгодження понять в бухгалтерському обліку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2009_4/21.pdf
37. Мазур О.А. Окремі аспекти аудиту банківських доходів та витрат / О.А. Мазур // Аудитор України, 2014. – № 19. – С. 18–24.
38. Максимова В.Ф. Системний підхід до створення концепції внутрішнього економічного контролю діяльності промислового підприємства / В.Ф. Максимова // Проблеми науки. - №5. – 2005. – С. 22–28.
39. Методичні вказівки щодо застосування стандартів внутрішнього аудиту в банках України, затверджені постановою Національного банку України

від 20.07.1999 р., № 358 – Режим доступу :
<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0358500-99>

- 40.Методичні рекомендації щодо проведення внутрішнього аудиту фінансових установ, затверджено розпорядженням Держкомісії з регулювання ринків фінансових послуг від 27.09.2005 р. № 4660 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minfin.gov.ua.
- 41.Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг : вид. 2012 р. / [пер. з англ. мови О.В. Селезньова, О.Л. Ольховікова, Т.Ц. Шарашидзе]. – К. : ТОВ «Видавництво Фенікс», 2015. – 1017 с.
- 42.Мних Є.В. Економічний аналіз діяльності підприємства : підручник / Є.В. Мних. – К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2008. - 514 с.
- 43.Мних Є.В. Контроль у системі інноваційного менеджменту підприємств: монографія / [Є.В. Мних, С.В.Бардаш, О.А.Шевчук та ін.]; за ред. Є.В. Мниха. – К : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2011.- 452 с.
- 44.Нападовська Л. Теорія бухгалтерського обліку: монографія / Л.В. Нападовська та ін.; за заг. ред. Л.В. Нападовської. – К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2008. – 735 с.
- 45.Никонович М.О. Організація та методика аудиту : навч. посіб. / М.О. Никонович, К.О.Редько, О.А. Юр'єва; за ред. Мниха. – К.: Київ. нац. екон. ун-т, 2006. – 472 с.
- 46.Основні характеристики банківської системи України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D1%81%D0%B8%D1
- 47.Пантелєєв В.П. Деякі питання організації внутрішнього і зовнішнього аудиту в комерційному банку в умовах застосування інформаційних технологій / В.П. Пантелєєв // Аудитор України, 2017. – №3. – С. 25–30.

- 48.Петренко Н.І. Правова основа організації внутрішнього аудиту в Україні / Н.І. Петренко, О.В. Філозоп // Міжнародний збірник наукових праць. – 2019. –№ 1 (16). – С. 219–228.
- 49.Податковий кодекс України: Верховна Рада України / Кодекс України, Закон, 2 грудня 2010, № 2755-6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
- 50.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати", затверджене наказом Мінфіну України від 31.12.1999 № 318 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>
- 51.Положення «Про організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках», затверджене постановою Правління НБУ від 20.03.1998 за №114 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0548500-98>
52. Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банках України, затверджене постановою Національного банку України від 30.12.1998 № 566 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0056-99>
- 53.Порядок проведення внутрішнього аудиту (контролю) у фінансових установах, затверджений Нацкомфінпослуг України від 05.06.2014 № 1772 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0885-14>
- 54.Правила бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України : постанова Правління Національного банку України від 18.06.2003 № 255 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1030.559.6&nobreak=1>;
- 55.Ростовська Г.В. Витрати: економічна сутність та напрямки дослідження / Г.В. Ростовська // Вісник Донецького національного університету. Серія В: економіка і право. – вип.2. – 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VDU_ekon/2009_2/268.pdf

56. Рудницький В.С. Внутрішній аудит: методологія, організація : монографія / В.С. Рудницький. – Тернопіль : Економічна думка, 2000. -104 с.
57. Сидоренко Д. Звіт про результати діяльності підрозділів внутрішнього аудиту ЦОВВ, ОДА. Нова форма // Фінансовий контроль. – К., 2017. – №9 (104). – С. 9–16.
58. Скорба О.А. Внутрішній контроль та внутрішній аудит: такі подібні, але такі різні // Аудитор України. –2016. – №4 (221). – С. 60–63.
59. Сметанко О.В. Удосконалення процесу ідентифікації та реагування на ризики службою внутрішнього аудиту // «Економічний часопис» –XXI. – 2014. – №11–12. – С. 135–139.
60. Стандарти професійної практики внутрішнього аудиту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://na.theiia.org/standards-guidance/Public%20Documents/IPPF%202013%20Ukrainian.pdf>
61. Стефанюк Б. Концептуальні підходи щодо створення ефективної системи внутрішнього контролю в банку / Б. Стефанюк // Вісник НБУ. – 2017. – № 4. – С. 57–61.
62. Столяр Л.Г. Сутність «витрат» та особливості трактування / Л.Г. Столяр. // «Економічні науки». – Серія «Облік і фінанси». – Випуск 8 (29). – Ч. 4. – 2017. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif/2011_8_4/27.pdf
63. Урусова З. П. Внутрішній аудит і контроль операцій комерційних банків України // Сталий розвиток економіки. – № 3. – 2017. – С. 25–29.
64. Філіп (Попович) Л.В. Економічний зміст і класифікація витрат // Вісник економіки транспорту і промисловості. – № 36. – 2016. – С. 206 – 211.
65. Філозоп О.В. Розвиток внутрішнього аудиту в Україні : організація і методика : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09 / Олег Володимирович Філозоп. – Житомир, 2010. – 22 с.
66. Цивільний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України від 16.01.2003 № 435-4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

Визначення поняття «витрати» у працях сучасних вчених*

Джерело	Визначення поняття «витрати»
Бондаренко Т.	Достовірно оцінена величина економічних ресурсів, споживання яких у визначеному періоді призводить до змін у складі активів та зобов'язань підприємства та сприяє досягненню цілей його діяльності
Зонова А.	Платежі грошовими засобами або іншими активами, пов'язаними з діяльністю даного підприємства та зменшення доходів або власного капіталу їх власників за період
М. Г. Грещак, О.С. Коцюба	Обсяг використаних ресурсів у грошовому вимірюванні для досягнення певних цілей.
Ростовська Г.	Економічна категорія, яка відображає грошово- матеріальні ресурси, використані підприємством для здійснення його виробничо-господарської діяльності й досягнення поставленої мети за умови застосування найфактивнішого варіанта їх використання
А. М. Турило, Ю. Б. Кравчук, А. А. Турило	Вартісне вираження абсолютної величини застосовано-спожитих ресурсів, необхідних для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства і досягнення ним поставленої мети
Є. В. Мних	Зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками).
В. П.Савчук	Зменшення активів або збільшення зобов'язань (пасивів), або поєднання того чи іншого у зв'язку з виробництвом і постачанням товарів у рамках діяльності підприємства.
І. А. Бланк	Виражені в грошовій формі поточні витрати трудових, матеріальних, фінансових і інших видів ресурсів на виробництво продукції.
Грінченко А.	Вартість усіх ресурсів, що використовуються в процесі діяльності підприємства для досягнення основної мети.
Дерій В.	Повністю або частково використані у процесі господарсько-фінансової діяльності підприємства запаси, оборотні активи, трудові й інтелектуальні ресурси, а також зменшення (погашення) зобов'язань підприємства перед бюджетом, кредиторами й іншими юридичними та фізичними особами.
Козаченко Г.	Неминучі затрати підприємства, які сформувалися раніше й перетворилися на минулі в цьому звітному періоді
Мошковська О.	Вартісне оцінювання ресурсів, які підприємство використовує в процесі здійснення своєї господарської діяльності
Льченко Л.	Сума вартостей використаних ресурсів, що зменшує суму отриманого від реалізації продукції доходу, а отже, і розмір власного капіталу
Лозинський Д.	Зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу.
Нападовська Л.	Використання (відтік) грошових коштів і одночасно – це зменшення економічної вигоди протягом звітного періоду або збільшення зобов'язань підприємства, що призводить до зменшення капіталу
Філіп (Попович) Л.	Виражена в грошовому вимірнику сума спожитих в процесі господарської діяльності економічних ресурсів підприємства або збільшення його зобов'язань
Столяр Л.	Зменшення активів (грошових коштів, іншого майна) і (та) виникнення зобов'язань у звітному періоді в результаті господарської діяльності підприємства, що призводить до зменшення економічних вигод та зменшення власного капіталу

*за даними опрацьованої фахової літератури

Визначення внутрішнього аудиту в економічній літературі*

№ пор.	Автор	Визначення внутрішнього аудиту
1.	Бардаш С.В.	Внутрішній аудит – це система контролю власника за діяльністю виконавчого органу господарського товариства, організовану вищим органом управління або уповноваженим органом з метою надання інформації вищому органу управління щодо регулювання можливих відхилень у діяльності правління (виконавчого органу), визначеної загальними нормами ведення господарської, установчими документами та затвердженими вищим органом управління планами.
2.	Пономаренко П.Г.	Внутрішній аудит – це перевірка дотримання встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку і надійності функціонування внутрішнього контролю.
3.	Алборов Р.А.	Внутрішній аудит – це фактично внутрішньо- господарський контроль.
4.	Вітюк Л.М., Гайдай Л.П.	Внутрішній аудит – це регламентована внутрішніми документами підприємства сукупність процедур внутрішнього контролю ланок управління і різних аспектів діяльності підприємства, які здійснюються спеціалізованим відділом або окремою посадовою особою з метою допомоги органам управління в ефективному внутрішньому контролі.
5.	Пантелєєв В.П.	Внутрішній аудит – це аудит, який здійснюється співробітниками суб'єкта господарювання.
6.	Пантелєєв В.П., Корінько М.Д.	Внутрішній аудит – це діяльність з оцінювання, яка організована в межах суб'єкта господарювання і яку виконує окремий його відділ чи окрема особа.
7.	Бакаєв А.С.	Внутрішній аудит – прийнята господарюючим суб'єктом в інтересах його учасників (засновників) та регламентована система контролю за підтриманням встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку та отримання іншої інформації, виконанням прийнятих в організації програм та планів у відповідності до законодавства при здійсненні господарських операцій.
8.	Бутинєць Ф.Ф.	Організована на підприємстві, діюча в інтересах його керівництва та (або) власників і регламентована внутрішніми нормативними актами система контролю за дотриманням встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку, складання та подання звітності, внутрішнього її аналізу, та надійністю функціонування внутрішнього контролю.
9.	Міжнародні стандарти аудиту	Внутрішній аудит – діяльність з оцінювання, яка організована в межах суб'єкта господарювання і яку виконує окремий відділ. Функції внутрішнього аудиту охоплюють, зокрема, перевірку, оцінювання та моніторинг адекватності й ефективності функціонування систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю.

*за даними опрацьованої фахової літератури

Визначення внутрішнього контролю в економічній літературі*

№ пор.	Автор	Визначення внутрішнього контролю
1.	Білуха М.Т.	Внутрішньогосподарський економічний контроль включає контрольні функції, які здійснюються власниками підприємств, комбінатів, організацій і підприємств, концернів, асоціацій у відповідності до чинного законодавства.
2.	Бардаш С.В.	Під внутрішнім контролем слід розуміти перевірку всієї або складових господарської системи, яка ініціюється та проводиться суб'єктом, повноваження та відповідальність якого не виходять за межі повноважень з управління такою системою. Метою такої перевірки є встановлення фактичних параметрів господарської системи, її елементів, у т. ч. умов та результатів її функціонування, а також надання рекомендацій щодо приведення фактичних параметрів у відповідність до стратегічних та тактичних орієнтирів діяльності, встановлених норм та стандартів. Для забезпечення, а також оцінки ефективності управлінських рішень проведення внутрішнього контролю є обов'язковим.
3.	Бурцев В.В.	Внутрішній контроль організації – це здійснення суб'єктами організації, наділеними відповідними повноваженнями (суб'єкти внутрішнього контролю), або в автоматичному режимі, заданому зазначеними суб'єктами і під їхнім керуванням, наступних дій: а) визначення фактичного стану чи дії керованої ланки системи керування організацією (об'єкта контролю); б) порівняння фактичних даних з необхідними, тобто з базою порівняння, прийнятою в організації, заданою ззовні, або заснованою на раціональності; в) оцінка відхилень, що перевищують гранично допустимий рівень, і ступеня їхнього впливу на аспекти функціонування організації; г) виявлення причин даних відхилень
4.	Калюга Є.	Внутрішньогосподарський контроль – це систематичне спостереження за ефективністю використання активів і зобов'язань підприємства, законністю та доцільністю господарських операцій і процесів, збереженням грошових коштів і матеріальних цінностей
5.	Суйц В.П.	Внутрішньовиробничий контроль – це взаємозв'язок учасників виробництва щодо перевірки фактів і подій виробничої діяльності для забезпечення: достовірних даних у процесі обліку; правильності (законності) і доцільності господарських операцій, а також повноти і своєчасності їх відображення в обліку; виявлення відхилень у процесі виробництва від норм, нормативів, стандартів, правил, планів і т.п.; виявлення причин відхилень, що виникли і доказу провини (ініціативи) за їх наслідки.
6.	Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Партич Г.О.	Внутрішній контроль – здійснюваний підприємством процес перевірки виконання всіх управлінських рішень у сфері фінансової діяльності з метою реалізації фінансової стратегії та запобігання кризовим ситуаціям, які можуть призвести до банкрутства цього підприємства.

*за даними опрацьованої фахової літератури

Додаток С

Таблиця С

Нормативно-правові акти, що регулюють здійснення внутрішнього аудиту витрат діяльності банку в Україні

Назва нормативного документу	Питання, які регламентує нормативний документ в частині проведення внутрішнього аудиту витрат
1	2
Рекомендації Базельського комітету із банківського нагляду 2004 р. (Базель II).	Встановлює необхідність здійснення ефективного наглядового процесу за внутрішніми системами оцінки ризиків.
МСБО 1 «Подання фінансової звітності»	Зазначені правила висвітлення у фінансовій звітності інформації про процентні витрати банку.
Закон України « Про акціонерні товариства »	Визначена можливість створення в акціонерному товаристві комітетів з питань аудиту. З метою забезпечення діяльності комітету з питань аудиту наглядова рада може прийняти рішення щодо запровадження в товаристві посади внутрішнього аудитора (створення служби внутрішнього аудиту). Внутрішній аудитор (служба внутрішнього аудиту) призначається наглядовою радою і є підпорядкованим та підзвітним безпосередньо члену наглядової ради - голові комітету з питань аудиту.
Закон України « Про банки і банківську діяльність »	Визначає структуру банківської системи, економічні, організаційні і правові засади створення, діяльності, реорганізації і ліквідації банків.
Стандарти професійної практики внутрішнього аудиту	Регламентовані як правила поведінки (етичні принципи) внутрішнього аудитора, так і організацію перевірок (методологію аудиту).
Положення про організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках України	Визначено систему аудиторської діяльності в банках та регламентовано порядок створення і організацію роботи служби внутрішнього аудиту в комерційних банках України.
Правила бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України	Визначені методологічні засади відображення в бухгалтерському обліку інформації про доходи і витрати та порядок застосування банками принципів бухгалтерського обліку під час визнання та обліку доходів і витрат, зокрема: нарахування та відповідність доходів і витрат - відображення в обліку та фінансовій звітності доходів і витрат під час їх виникнення незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів та порівняння доходів звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів, з метою визначення фінансового результату звітного періоду; обачність - застосування в обліку методів оцінки, які повинні запобігати заниженню

	оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів банку.
--	--

Закінчення таблиці С

1	2
МСА 610 "Використання роботи внутрішніх аудиторів"	Стандарт розглядає відповідальність зовнішнього аудитора, якщо під час отримання аудиторських доказів використовується робота підрозділів внутрішнього аудиту.
Правила бухгалтерського обліку операцій з використанням платіжних карток у банках	Визначений порядок обліку банками України операцій з використанням платіжних карток внутрішньодержавних та міжнародних платіжних систем під час здійснення оплати вартості товарів і послуг, проведення операцій через програмно-технічні комплекси через касу банку за допомогою платіжних терміналів та іншого обладнання, під час фінансових розрахунків між членами міжнародних платіжних систем. Регляментує бухгалтерський облік витрат, пов'язаних зі створенням, використанням та обслуговуванням платіжних карток.
Методичні вказівки щодо застосування стандартів внутрішнього аудиту в банках	Визначено застосування стандартів внутрішнього аудиту, якими необхідно керуватися службі внутрішнього аудиту банку при проведенні систематичних аудиторських перевірок. Стандарти є обов'язковими для безумовного дотримання їх банками, розташованими на території України.
Порядок проведення внутрішнього аудиту (контролю) у фінансових установах Нацкомфінпослуг	Встановлено особливості організації та проведення внутрішнього аудиту (контролю) у фінансових установах, крім недержавних пенсійних фондів, державне регулювання та нагляд за діяльністю яких здійснює Національна комісія України.
Кодекс професійної етики внутрішніх аудиторів банківських установ	Встановлені правила поведінки та принципи етики, яких має дотримуватися внутрішній аудитор банківської установи. Головне завдання цього Кодексу є встановлення моральних принципів етики та поведінки внутрішнього аудитора для забезпечення гарантії високої якості його роботи, ефективної роботи банківської установи, а також підвищення організаційного статусу служби внутрішнього аудиту.
Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банках України	Визначено організацію бухгалтерського обліку та фінансової звітності в банках України, організаційні засади бухгалтерського обліку та фінансової звітності

ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «УКРСОЦБАНК»

ЗАТВЕРДЖЕНО
Розпорядження
від «23» березня 2018 року
№31
Виконуючий обов'язки
Головного Бухгалтера ПАТ
«УКРСОЦБАНК»

/Тузов Д.О./

(підпис, П.І.Б.)

Положення
про бухгалтерський облік доходів і витрат у
АТ «УКРСОЦБАНК»

КИЇВ 2018

РЕЗЮМЕ

Початкова версія	1.0; №11.1-87/305 від 17.04.2014
Проміжна версія	2.0; №10.13-12/240 від 06.01.2016
Проміжна версія	3.0; №10.13-12/12828 від 05.07.2016
Поточна версія	4.0; №31 від 23.03.2018
Затверджено:	Головним бухгалтером ПАТ «УКРСОЦБАНК»
Розробник документу:	Відділ бухгалтерської підтримки та контролю
Власник процесу:	Департамент бухгалтерського обліку та звітності
Співвласники процесу:	Блок «Операційний»
Стислий опис документу	Положення визначає методологічні засади відображення в бухгалтерському обліку і у фінансовій звітності доходів та витрат Банку, встановлює загальні принципи, а також правила визнання доходів та витрат за операціями і послугами Банку

І. Загальні положення.

1. МЕТА ТА ОБЛАСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛОЖЕННЯ.

1.1. Положення про бухгалтерський облік доходів і витрат у ПАТ «УКРСОЦБАНК» (далі - Положення) є складовою Облікової політики ПАТ «УКРСОЦБАНК» (далі - Банк) та розроблене відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ), Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО), Законів України «Про банки і банківську діяльність», «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банках України, Правил бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України, Інструкції про застосування Плану рахунків банків України та інших нормативно-правових документів Національного банку України.

1.2. Це Положення визначає методологічні засади відображення в бухгалтерському обліку і у фінансовій звітності доходів та витрат Банку, встановлює загальні принципи, а також правила визнання доходів та витрат за операціями і послугами Банку.

1.3. Метою цього Положення є визначення облікового підходу до доходів та витрат, що виникають в результаті певних типів операцій і подій, та впровадження його в операційну практику Банку.

1.4. Положення застосовується структурними підрозділами Банку для відображення в бухгалтерському обліку нарахованих, отриманих/ сплачених доходів/ витрат, припинення визнання фінансових інструментів, списання безнадійних до отримання нарахованих доходів (не пов'язаних із фінансовими інструментами) за рахунок резервів, а також для формування достовірної фінансової звітності щодо доходів та витрат Банку та відповідно до МСФЗ.

1.5. Терміни вживаються в цьому Положенні у значеннях, визначених МСБО/МСФЗ та нормативно-правовими документами Національного банку України.

2. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ТА КРИТЕРІЇ ВИЗНАННЯ ДОХОДІВ І ВИТРАТ

2.1. Під час визнання доходів і витрат Банк застосовує основні принципи бухгалтерського обліку:

- **нарахування доходів і витрат** - відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності доходів/ витрат під час їх виникнення, незалежно від дати надходження/ сплати грошових коштів.

Додаток Т.1

Таблиця Т.1

Порядок відображення нарахованих контрактних витрат у бухгалтерському обліку АТ «Укрсоцбанк»*

Дебет 1	Кредит 2	Коментарі 3
Рахунки для обліку нарахованих доходів за класами 1, 2, 3	Рахунки для обліку процентних, комісійних та інших доходів 6 класу	нарахування доходів за операціями в національній валюті
Рахунки для обліку нарахованих доходів за класами 1, 2, 3	3800	нарахування доходів за операціями в іноземній валюті (з використанням технічних рахунків)

3801	Рахунки для обліку процентних, комісійних та інших доходів 6 класу	
Рахунки для обліку нарахованих доходів за класами 1, 2, 3	3622	нарахування ПДВ (під час нарахування комісійних доходів з ПДВ згідно з чинним податковим законодавством)
Рахунки для обліку грошових коштів, коррахунки, рахунки клієнтів	Рахунки для обліку нарахованих доходів за класами 1, 2, 3	отримання Банком коштів за визнаними (нарахованими) доходами
Рахунки для обліку грошових коштів, коррахунки, рахунки клієнтів	Рахунки для обліку доходів 6 класу 3622	визнання доходу за касовим методом (визнання доходів та отримання коштів відбувається на дату балансу): - на суму доходу без ПДВ - ПДВ на доходи за операціями, які підлягають оподаткуванню
Окремі рахунки для обліку нарахованих доходів за класами 1, 2, 3	Рахунки для обліку нарахованих доходів за класами 1, 2, 3	у разі непогашення боржником заборгованості за нарахованими доходами в строк, передбачений угодою, не пізніше наступного робочого дня
Рахунки для обліку грошових коштів, коррахунки, рахунки клієнтів	Окремі рахунки для обліку нарахованих доходів за класами 1, 2, 3	часткове/ повне погашення заборгованості за простроченими нарахованими доходами
Рахунки для обліку грошових коштів, коррахунки, рахунки клієнтів	3600 3622	отримання доходів без ПДВ, що належать до майбутніх періодів; ПДВ за операціями, які є об'єктом оподаткування
3600 3600 3801	Рахунки для обліку доходів 6 класу 3800 Рахунки для обліку доходів 6 класу	щомісяця визнається сума доходів майбутніх періодів, що належить до звітного періоду: - у національній валюті; - у іноземній валюті
Рахунки для обліку процентних, комісійних та інших витрат 7 класу 3522 Рахунки для обліку процентних, комісійних та інших витрат 7 класу	Рахунки для обліку нарахованих витрат 1, 2, 3 класів Рахунки для обліку процентних, комісійних та інших витрат 7 класу 3622	нарахування витрат за операціями в національній валюті нарахування податкового кредиту (сума «вхідного» ПДВ), якщо операція є об'єктом оподаткування у разі отримання зареєстрованої податкової накладної; нарахування податкового зобов'язання з ПДВ на частку сплаченого податку, яка відповідає частці використання в неоподатковуваних операціях

Закінчення таблиці Т.1

1	2	3
3800 Рахунки для обліку процентних, комісійних та інших витрат 7 класу 3522 Рахунки для обліку процентних, комісійних та інших витрат 7 класу	Рахунки для обліку нарахованих витрат 1, 2, 3 класів 3801 Рахунки для обліку процентних, комісійних та інших витрат 7 класу 3622	нарахування витрат за операціями в іноземній валюті нарахування податкового кредиту (на суму «вхідного» ПДВ), якщо операція є об'єктом оподаткування у разі отримання зареєстрованої податкової накладної; нарахування податкового зобов'язання з ПДВ на частку сплаченого податку, яка відповідає частці використання в неоподатковуваних операціях
Рахунки для обліку нарахованих витрат 1, 2, 3 класів	Рахунки для обліку грошових коштів, коррахунки, рахунки клієнтів	сплата нарахованих витрат
3500	Рахунки для обліку грошових коштів, коррахунки, рахунки клієнтів	Попередня оплата (аванс) витрат, що належать до майбутніх періодів:
Рахунки для обліку витрат за класом 7 3800 Рахунки для обліку витрат за класом 7 3522 Рахунки для обліку процентних, комісійних та інших витрат 7 класу	3500 3500 3801 Рахунки для обліку процентних, комісійних та інших витрат 7 класу 3622	Щомісяця визначається сума витрат, що належить до звітного періоду: - у національній валюті; - у іноземній валюті нарахування податкового кредиту (на суму «вхідного» ПДВ), якщо операція є об'єктом оподаткування у разі отримання зареєстрованої податкової накладної; нарахування податкового зобов'язання з ПДВ на частку сплаченого податку, яка відповідає частці використання в неоподатковуваних операціях

* без бухгалтерських проводок за транзитними рахунками, рахунками для обліку дебіторської/кредиторської заборгованості

**Порядок визначення дат та розрахункових періодів для нарахування
контрактних витрат АТ «Укрсоцбанк»**

Назва операції	Дата нарахування	Розрахунковий період/ база нарахування	Програмний комплекс
1	2	3	4
Міжбанківські кредити/ депозити (крім «овернайт»)	Останній робочий день місяця та в день повернення/ пролонгації кредиту/ депозиту	Кількість календарних днів існування активу у звітному місяці	NewProfix
Міжбанківські кредити «овернайт»	День погашення кредиту	Один день	NewProfix
Міжбанківські депозити «овернайт»	Останній робочий день місяця	Фактична кількість днів користування коштами (з урахуванням неробочих днів)	NewProfix
Цінні папери, придбані Банком	Останній робочий день місяця та в день припинення визнання активу (погашення, продаж тощо)	Кількість календарних днів існування активу у звітному місяці	NewProfix
Цінні папери, емітовані Банком	Останній робочий день місяця та в день припинення визнання зобов'язання (погашення, достроковий викуп тощо)	Кількість днів існування зобов'язання у звітному місяці	NewProfix
Кредити клієнтів (крім карткових)	Щоденно	За відповідний день	FlexCube
Депозити (вклади) клієнтів (крім карткових) строкові та кошти на вимогу в рамках укладених договорів банківського вкладу/банківського рахунку	Щоденно	За відповідний день.	FlexCube
Карткові кредити	При кожному зарахуванні коштів на картрахунок та в передостанній робочий день місяця	3 дати останнього нарахування до дати зарахування коштів на КР/ по (з урахуванням) передостанній робочий день місяця	Way4
Карткові депозити (строкові та кошти на вимогу)	Передостанній робочий день місяця та в день виплати процентів	3 дати останнього нарахування по (з урахуванням) передостанній робочий день місяця/ день виплати процентів	Way4

Закінчення таблиці Т.2

1	2	3	4
Фінансовий лізинг (оренда)/ договори Escrow	Останній робочий день місяця та в день припинення визнання	Кількість днів існування активу/ зобов'язання у звітному місяці	NewProfix
Консорціумне кредитування	Щоденно	За відповідний день	FlexCube
Агентська винагорода страхових компаній (за страхові платежі, здійснені при видачі кредиту).	В день створення фінансового інструменту/ видачі кредиту	У розрахунковій сумі відповідно до умов договору про співробітництво з партнером	FlexCube
Агентська винагорода страхових компаній за всі інші послуги/ з інших страхових платежів	Останній робочий день місяця	За послуги, надані у звітному місяці	FlexCube
Мотиваційні виплати Банку в рамках договорів, укладених з партнерами	В день створення фінансового інструменту/ видачі кредиту	У розрахунковій сумі відповідно до умов договору про співробітництво з партнером	FlexCube
Комісійні витрати за платежі в інвалюти через коррахунки Банку	День отримання виписки від банку-кореспондента	За платежі, здійснені у розрахунковому періоді банку-кореспондента; визнаються за касовим методом	FlexCube
Комісії за разові послуги	День надання послуги	За відповідну послугу	FlexCube
Комісії за послуги, що надаються протягом обумовленого договором терміну	Останній робочий день місяця	За послуги, надані у звітному місяці.	FlexCube
Комісії за виконання певних дій/ досягнення результату	Дата закінчення кожного етапу послуг	За роботи, виконані на відповідному етапі (якщо послуга передбачає поетапне виконання необхідних робіт)	FlexCube
	Останній робочий день місяця	У сумі здійснених витрат (якщо витрати можна віднести безпосередньо на роботи з надання конкретної послуги)	FlexCube
	Дата виконання певних дій/ досягнення результату	У сумі, передбаченій відповідним договором (якщо відсутні дві умови, зазначені вище)	FlexCube
Витрати за оперативним лізингом	У термін визначений відповідним договором		"SAP ERP"
Неустойки (пені, штрафи)	День отримання неустойки	За касовим методом	FlexCube
Роялті	Останній робочий день місяця	За користування активом у звітному місяці	"SAP ERP"
Дивіденди	Дата оголошення дивідендів		ПЗ «АКЦІОНЕРИ»
Господарські операції	Дата завершення робіт/ надання послуг		"SAP ERP"

Додаток Т.3

Таблиця Т.3

Порядок бухгалтерського обліку витрат та доходів за фінансовими інструментами АТ «Укрсоцбанк»

Дебет <i>1</i>	Кредит <i>2</i>	Коментарі <i>3</i>
Надані кредити		
<i>Отримання комісій та інших платежів, які є невід'ємною частиною доходу фінансового інструменту</i>		
Рахунки для обліку грошових коштів, коррахунки, рахунки клієнтів	3600	зарахування отриманих комісій/ інших платежів, що безпосередньо пов'язані з фінансовим активом, до часу видачі кредиту (траншу за не відновлювальною кредитною лінією); до та/ або під час видачі траншу за відновлювальною кредитною лінією
Рахунки для обліку грошових коштів, коррахунки, рахунки клієнтів, 3600	Рахунки для обліку неамортизованих дисконтів за наданими кредитами	під час надання кредиту та/ або траншу за не відновлювальною кредитною лінією. Неамортизований дисконт має обліковуватися у валюті активу; конвертація сум отриманих комісій/ інших платежів здійснюється через технічні рахунки 3800 та 3801
Рахунки для обліку наданих кредитів	Рахунки для обліку грошових коштів, коррахунки, рахунки клієнтів Рахунки для обліку неамортизованих дисконтів за наданими кредитами	видача кредиту/ траншу за не відновлювальною кредитною лінією з дисконтом: - на суму кредиту (за вирахуванням процентів/ комісій, утриманих авансом) - на суму процентів/ комісій, утриманих авансом
<i>Сплата комісій та інших платежів, які є невід'ємною частиною доходу фінансового інструменту</i>		
3500	Рахунки для обліку грошових коштів, коррахунки, рахунки клієнтів	здійснення Банком додаткових витрат, що безпосередньо пов'язані з кредитом (до часу видачі кредиту/ траншу за не відновлювальною кредитною лінією); до/ під час видачі траншу за відновлювальною кредитною лінією
Рахунки для обліку неамортизованих премій за наданими кредитами	Рахунки для обліку грошових коштів, коррахунки, рахунки клієнтів, 3500	під час видачі кредиту/ траншу за не відновлювальною кредитною лінією; неамортизована премія обліковується у валюті активу; конвертація сплачених комісій/ інших платежів здійснюється через технічні рахунки 3800 та 3801
<i>Збитки/ прибутки першого дня (у разі надання кредитів під неринкові ставки)</i>		
7390 / 5105 (у разі операції з акціонером банку)	Рахунки для обліку неамортизованих	визнання збитку першого дня (якщо кредит надається за процентною ставкою, що нижче ринкової)

	дисконтів за наданими кредитами	
--	---------------------------------	--

Продовження таблиці Т.3

1	2	3
Рахунки для обліку неамортизованих премій за наданими кредитами	6390 / 5105 (у разі операції з акціонером банку)	визнання прибутку першого дня (якщо кредит надається за процентною ставкою, що вище ринкової)
<i>Нарахування контрактних доходів за наданими кредитами</i>		
Рахунки для обліку нарахованих доходів за наданими кредитами Рахунки для обліку нарахованих доходів за наданими кредитами 3801	Рахунки для обліку процентних доходів (60-тий розділ) 3800 Рахунки для обліку процентних доходів (60-тий розділ Плану рахунків)	нарахування відсотків та комісій, які є невід'ємною частиною доходу фінансового інструменту, після первісного визнання: - у національній валюті - у іноземній валюті гривневий еквівалент за офіційним курсом на дату нарахування
3578 3578 3801	6501,6511 3800 6501, 6511	нарахування комісій, які не є невід'ємною частиною доходу фінансового інструменту: - у національній валюті - у іноземній валюті - гривневий еквівалент за офіційним курсом на дату нарахування
Рахунки для обліку неамортизованих премій за наданими кредитами Рахунки для обліку неамортизованих премій за наданими кредитами, 3801	Рахунки для обліку процентних доходів (60-тий розділ) 3800 Рахунки для обліку процентних доходів (60-тий розділ)	Визнання технічної премії при застосуванні методу ЕВС: - у національній валюті - у іноземній валюті гривневий еквівалент за офіційним курсом на дату нарахування
<i>Амортизація дисконтів/ премій та отриманих/ сплачених комісій/ інших платежів, що безпосередньо пов'язані із фінансовим інструментом</i>		
3600 3600 3801	6501,6511 3800 6501,6511	амортизація прямолінійним методом комісій/ інших платежів, що безпосередньо пов'язані з фінансовим інструментом, за відновлювальною кредитною лінією (овердрафтом). Списання під час закінчення строку дії договору загальної суми комісій та інших платежів, що безпосередньо пов'язані з фінансовим інструментом, у разі ненадання кредиту. - у національній валюті - у іноземній валюті
7501 3800 7501	3500 3500 3801	амортизація прямолінійним методом сплачених комісій/ додаткових витрат, що безпосередньо пов'язані з фінансовим

		інструментом, за відновлювальною кредитною лінією
--	--	---

Продовження таблиці Т.3

1	2	3
Рахунки для обліку неамортизованих дисконтів за наданими кредитами Рахунки для обліку неамортизованих дисконтів за наданими кредитами 3801	Рахунки для обліку процентних доходів (60-тий розділ) 3800 Рахунки для обліку процентних доходів (60-тий розділ)	амортизація за методом ЕВС дисконту/ технічного дисконту: - у національній валюті - у іноземній валюті гривневий еквівалент за офіційним курсом на дату здійснення операції
Рахунки для обліку процентних доходів (60-тий розділ) 3800 Рахунки для обліку процентних доходів (60-тий розділ)	Рахунки для обліку неамортизованих премій за наданими кредитами Рахунки для обліку неамортизованих премій за наданими кредитами, 3801	амортизація за методом ЕВС премії/ технічної премії: - у національній валюті - у іноземній валюті гривневий еквівалент за офіційним курсом на дату здійснення операції
Визнання доходів після зменшення корисності (IRC)		
Рахунки для обліку процентних доходів (60-тий розділ) 3800 Рахунки для обліку процентних доходів (60-тий розділ)	Рахунки для обліку резервів за наданими кредитами Рахунки для обліку прострочених нарахованих доходів за наданими кредитами, 3801	Коригування процентного доходу за знеціненими кредитами: - у національній валюті - у іноземній валюті гривневий еквівалент за офіційним курсом на дату здійснення операції
Бухгалтерський облік доходів та витрат за розміщеними депозитами здійснюється аналогічно до проводок щодо наданих кредитів із застосуванням відповідних балансових рахунків для обліку розміщених депозитів		
Залучені депозити		
3500	Рахунки для обліку грошових коштів, коррахунки, рахунки клієнтів	здійснення Банком додаткових витрат, що безпосередньо пов'язані з фінансовим інструментом, до часу залучення депозиту (траншу за не відновлювальною отриманою кредитною лінією); до/ під час отримання траншу за відновлювальною отриманою кредитною лінією
Рахунки для обліку неамортизованих дисконтів за залученими депозитами/ отриманими кредитами	Рахунки для обліку грошових коштів, коррахунки, рахунки клієнтів, 3500	здійснення/ відображення додаткових витрат, що безпосередньо пов'язані із залученням депозиту/ отриманням кредиту, під час отримання депозиту/ кредиту (траншу за не відновлювальною кредитною лінією) неамортизований дисконт обліковується у валюті зобов'язання; для конвертації комісій/ інших платежів

	використовуються технічні рахунки 3800 та 3801
--	--

Продовження таблиці Т.3

1	2	3
Рахунки для обліку грошових коштів, коррахунки, рахунки клієнтів Рахунки для обліку неамортизованих дисконтів за залученими депозитами/отриманими кредитами	Рахунки для обліку залучених депозитів/отриманих кредитів Рахунки для обліку залучених депозитів/отриманих кредитів	залучення депозиту/ отримання кредиту із дисконтом (на суму депозиту/ кредиту за вирахуванням суми утриманих авансом процентів, сплачених комісій, що є невід'ємною частиною фінансового інструменту)
Збиток/ прибуток першого дня у разі залучення депозитів за неринковою ставкою		
Рахунки для обліку неамортизованих дисконтів за залученими депозитами	6398 / 5105 (у разі операції з акціонером банку)	прибуток у разі залучення депозитів за ставкою нижчою за ринкову
7398 / 5105 (у разі операції з акціонером банку)	Рахунки для обліку неамортизованих премій за залученими депозитами	збиток у разі залучення депозитів за ставкою вищою за ринкову
Нарахування контрактних витрат за залученими депозитами/отриманими кредитами		
Рахунки для обліку процентних витрат (70-тий розділ) 3800 Рахунки для обліку процентних витрат (70-тий розділ Плану рахунків)	Рахунки для обліку нарахованих витрат за залученими депозитами/отриманими кредитами Рахунки для обліку нарахованих витрат за залученими депозитами/отриманими кредитами 3801	нарахування відсотків та комісій, які є невід'ємною частиною витрат фінансового інструменту та виникають після первісного визнання: - у національній валюті - у іноземній валюті гривневий еквівалент за офіційним курсом на дату нарахування
7501 3800 7501	3678 3678 3801	нарахування інших комісій, які не є невід'ємною частиною витрат за фінансовим інструментом: - у національній валюті; - у іноземній валюті
Рахунки для обліку неамортизованих дисконтів за залученими депозитами/отриманими кредитами Рахунки для обліку неамортизованих дисконтів за залученими депозитами/отриманими кредитами, 3801	Рахунки для обліку процентних витрат (70-тий розділ) 3800 Рахунки для обліку процентних витрат (70-тий розділ)	визнання технічного дисконту при застосуванні методу ЕВС: - у національній валюті - у іноземній валюті гривневий еквівалент за офіційним курсом на дату здійснення операції

Закінчення таблиці Т.3

1	2	3
<p>Рахунки для обліку процентних витрат (70-тий розділ) 3800</p> <p>Рахунки для обліку процентних витрат (70-тий розділ)</p>	<p>Рахунки для обліку неамортизованих премій за залученими депозитами/отриманими кредитами</p> <p>Рахунки для обліку неамортизованих премій за залученими депозитами/отриманими кредитами 3801</p>	<p>визнання технічної премії при застосуванні методу ЕВС:</p> <ul style="list-style-type: none"> - у національній валюті - у іноземній валюті <p>гривневий еквівалент за офіційним курсом на дату здійснення операції</p>
<i>Амортизація дисконтів/ премій, додаткових витрат, що безпосередньо пов'язані з фінансовим інструментом</i>		
<p>7501</p> <p>3800</p> <p>7501</p>	<p>3500</p> <p>3500</p> <p>3801</p>	<p>амортизація додаткових витрат за відновлювальною кредитною лінією, безпосередньо пов'язаних із фінансовим інструментом (прямолінійним методом); списання загальної суми додаткових витрат, безпосередньо пов'язаних із фінансовим інструментом, у разі неотримання кредиту.</p> <ul style="list-style-type: none"> - у національній валюті - у іноземній валюті - гривневий еквівалент за офіційним курсом на дату здійснення операції
<p>Рахунки для обліку процентних витрат (70-тий розділ) 3800</p> <p>Рахунки для обліку процентних витрат (70-тий розділ)</p>	<p>Рахунки для обліку неамортизованих дисконтів за залученими депозитами/отриманими кредитами</p> <p>Рахунки для обліку неамортизованих дисконтів за залученими депозитами/отриманими кредитами 3801</p>	<p>амортизація дисконту/ технічного дисконту при застосуванні методу ЕВС:</p> <ul style="list-style-type: none"> - у національній валюті - у іноземній валюті <p>гривневий еквівалент за офіційним курсом на дату здійснення операції</p>
<p>Рахунки для обліку неамортизованих премій за залученими депозитами/отриманими кредитами</p> <p>Рахунки для обліку неамортизованих премій за залученими депозитами/</p>	<p>Рахунки для обліку процентних витрат (70-тий розділ) 3800</p> <p>Рахунки для обліку процентних витрат (70-тий розділ)</p>	<p>амортизація премії/ технічної премії при застосуванні методу ЕВС:</p> <ul style="list-style-type: none"> - у національній валюті - у іноземній валюті <p>гривневий еквівалент за офіційним курсом на дату здійснення операції</p>

отриманими кредитами, 3801		
----------------------------	--	--

Додаток Т.4

Таблиця Т.4

Порядок бухгалтерського обліку формування резервів під фінансові активи, дебіторську заборгованість АТ «Укрсоцбанк»

Дебет	Кредит	Зміст бухгалтерської проводки
1	2	3
Облік формування резервів під зобов'язання з кредитування, за операціями з надання гарантій/ авалування векселів		
7706	3690, 3692	формування резерву в національній валюті під зобов'язання з кредитування/ надання гарантій/ авалів
3800	3690, 3692	формування резерву в іноземній валюті під зобов'язання з кредитування/ надання гарантій/ авалів
7706	3801	на суму гривневого еквівалента за офіційним курсом НБУ на дату формування резерву
3690, 3692	7706	розформування резерву у національній валюті під зобов'язання з кредитування/ надання гарантій/ авалів
3690, 3692	3800	розформування резерву в іноземній валюті під зобов'язання з кредитування/ надання гарантій/ авалів
3801	7706	на суму гривневого еквівалента суми зменшення резерву за офіційним курсом НБУ на дату такого зменшення
Облік формування резервів для відшкодування можливих втрат за міжбанківськими операціями (надання кредитів, у т. ч. овердрафту, розміщення вкладів (деPOSITIV), у т.ч. вкладів (деPOSITIV) на вимогу, розміщення покриття)		
7701	1519,1529,1509	формування резерву під заборгованість за міжбанківськими операціями в національній валюті
3800	1519,1529,1509	формування резерву під заборгованість за міжбанківськими операціями в іноземній валюті
7701	3801	на суму гривневого еквівалента резерву за офіційним курсом на дату формування
1519,1529,1509	7701	розформування резерву за міжбанківськими операціями в національній валюті
1519,1529,1509	3800	розформування резерву за міжбанківськими операціями в іноземній валюті
3801	7701	на суму гривневого еквівалента за офіційним курсом на дату розформування резерву

--	--	--

Продовження таблиці Т.4

1	2	3
Облік формування резервів для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями з клієнтами Банку (крім банків)		
7702	Рахунки для обліку резервів за кредитами клієнтів	формування резерву в національній валюті під надані кредити
3800 7702	Рахунки для обліку резервів за кредитами клієнтів 3801	формування резерву в іноземній валюті під надані кредити на суму гривневого еквівалента резерву за офіційним курсом на дату формування
Рахунки для обліку резервів за кредитами клієнтів	7702	розформування резерву у національній валюті
Рахунки для обліку резервів за кредитами клієнтів 3801	3800 7702	розформування резерву в іноземній валюті на суму гривневого еквівалента за офіційним курсом на дату розформування
Облік формування резервів для відшкодування можливих втрат від дебіторської заборгованості		
7700 7705, 7707 7707	1890 2890, 3590, 3599 3599	формування резерву в національній валюті за операціями з банками за операціями з клієнтами, господарською діяльністю та іншими активами за нарахованими доходами
3800 3800 3800 7700, 7705, 7707	1890 2890, 3590, 3599 3599 3801	формування резерву в іноземній валюті: за операціями з банками за операціями з клієнтами, господарською діяльністю та іншими активами за нарахованими доходами на суму гривневого еквівалента резерву за офіційним курсом на дату формування
1890 2890, 3590, 3599 3599	7700 7705, 7707 7707	розформування резерву в національній валюті: за операціями з банками за операціями з клієнтами, господарською діяльністю та іншими активами за нарахованими доходами
1890 2890, 3590, 3599 3599 7700, 7705, 7707	3800 3800 3800 3801	розформування резерву в іноземній валюті: за операціями з банками за операціями з клієнтами, господарською діяльністю та іншими активами за нарахованими доходами на суму гривневого еквівалента суми розформування резерву за офіційним курсом на дату розформування

Закінчення таблиці Т.4

1	2	3
Облік формування та використання резервів під готівкові кошти та банківські метали, наявність яких є непідтвердженою		
7706	1090, 1190	Формування резерву під готівкові кошти та банківські метали, наявність яких є непідтвердженою
1090, 1190	7706	Розформування резерву під готівкові кошти та банківські метали, наявність яких є непідтвердженою
7706 3800	3801 1090, 1190	Формування резерву в іноземній валюті під готівкові кошти та банківські метали, наявність яких є непідтвердженою На суму гривневого еквівалента резерву за офіційним курсом на дату формування
1090, 1190 3801	3800 7706	Розформування резерву в іноземній валюті під готівкові кошти та банківські метали, наявність яких є непідтвердженою На суму гривневого еквівалента резерву за офіційним курсом на дату розформування

Розкриття інформації про операційні витрати у фінансовій звітності банків згідно з вимогами МСФЗ

Назва фінансового звіту	Інформація, яка розкривається про операційні витрати банку
<i>1</i>	<i>2</i>
Звіт про прибутки і збитки, Звіт про прибутки і збитки та інший сукупний дохід	Статті звіту: процентні витрати; комісійні витрати; результат від операцій з цінними паперами в торговому портфелі банку; результат від операцій з хеджування справедливої вартості; результат від переоцінки інших фінансових інструментів, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах; результат від операцій з іноземною валютою; результат від переоцінки іноземної валюти; відрахування від резерву під знецінення кредитів та коштів в інших банках; адміністративні та операційні витрати.
Звіт про рух грошових коштів (складений за прямим методом)	Статті звіту: Процентні витрати, що сплачені; комісійні витрати, що сплачені; результат операцій з торговими цінними паперами; результат операцій з похідними фінансовими інструментами; результат операцій з іноземною валютою; виплати на утримання персоналу сплачені; адміністративні та інші операційні витрати сплачені; податок на прибуток сплачений.
Примітка 4. Принципи облікової політики	Критерії визнання та подальшої оцінки, що застосовують до кожного виду витрат.
Примітка 9. Кошти в інших банках	Резерви під знецінення коштів в інших банках та аналіз їх зміни за звітний період.
Примітка 10. Кредити та заборгованість клієнтів.	Резерви під знецінення кредитів та аналіз їх зміни за звітний період.
Примітка 31. Процентні доходи та витрати.	Процентні витрати за строковими коштами банків, юридичних і фізичних осіб, коштам на кореспондентських рахунках «лоро», депозитам овернайт, коштами на поточних рахунках, іншими залученими коштами, зобов'язаннями з фінансового лізингу.
Примітка 32. Комісійні доходи і витрати.	Комісійні витрати за розрахунково-касовими операціями, інкасацією, операціями з цінними паперами, гарантіями, операціями довірчого управління.
Примітка 34. Адміністративні та інші операційні витрати.	Витрати на утримання персоналу; амортизація основних засобів і нематеріальних активів; зменшення та відновлення корисності необоротних активів; витрати на утримання основних засобів і нематеріальних активів; телекомунікаційні та інші експлуатаційні витрати; витрати на оперативний лізинг; інші витрати, пов'язані з основними засобами.
Примітка 35. Витрати на податок на прибуток.	Витрати з податку на прибуток; узгодження сум облікового та податкового прибутку; податкові наслідки, пов'язані з визнанням відстрочених податкових активів і зобов'язань.

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «УКРСОЦБАНК»**«ЗАТВЕРДЖЕНО»**

Рішенням Правління

ПАТ «Укрсоцбанк»

від 30.03.2012 протокол №4

*(зі змінами від 19.11.2013, протокол №19,**зі змінами від 25 березня 2014, протокол №3)***ОПЕРАЦІЙНА ІНСТРУКЦІЯ****ПОЛІТИКА ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ***Неофіційний переклад**У разі виникнення протиріч англійська версія має вищу юридичну силу***Київ 2014**

Додаток Ф

Таблиця Ф

Затверджено

Протокол засідання Правління

АТ «Укрсоцбанк»

« » р.

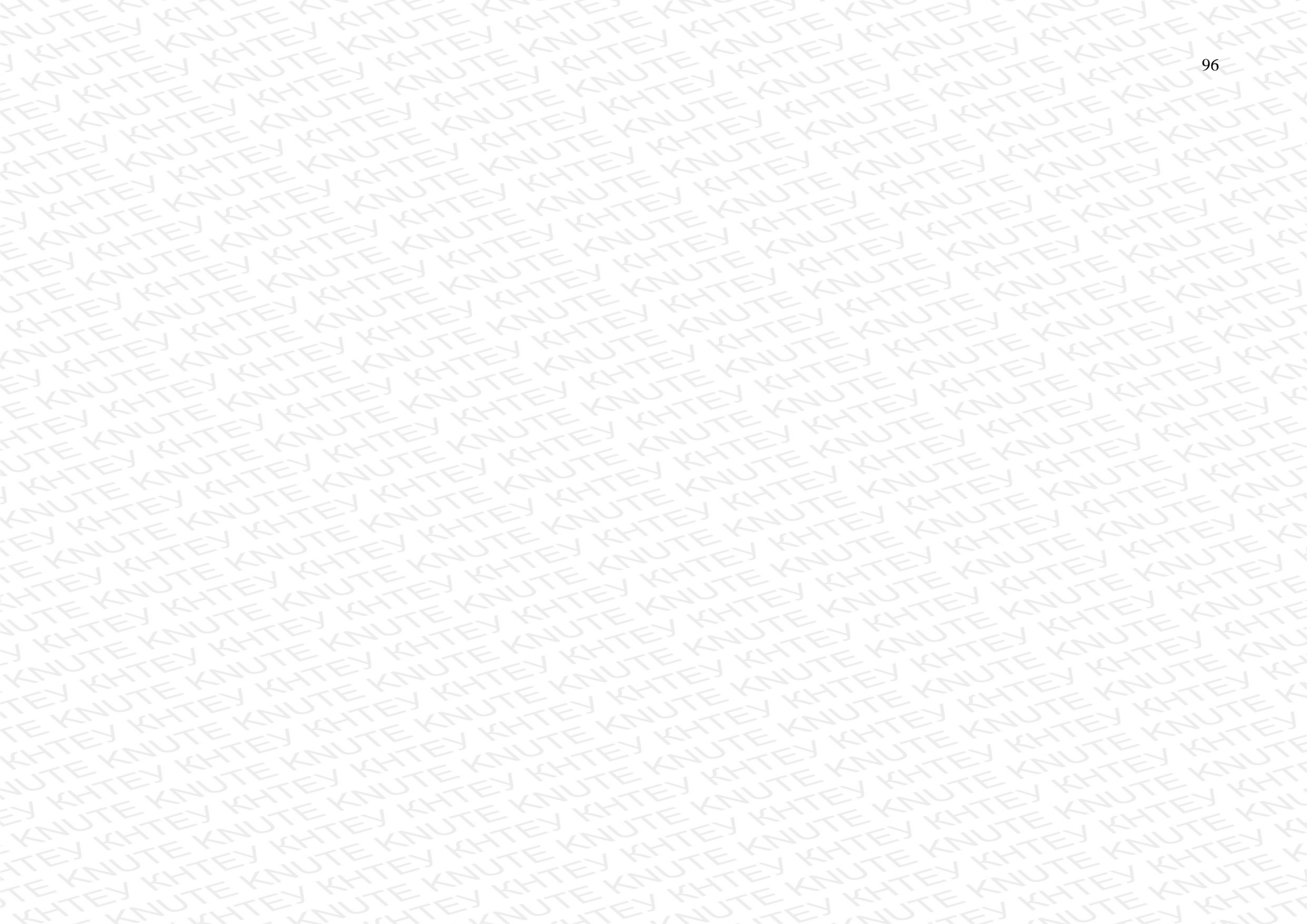
ПЛАН

Мета внутрішнього аудиту витрат діяльності: збір достатніх та прийнятних доказів для формування думки внутрішнього аудитора щодо достовірності відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності витрат, а також встановлення дотримання банком вимог нормативних документів.

Період перевірки: з 01.01.2017 р. по 31.12.2018 р.

Основні питання внутрішнього аудиту витрат діяльності банку:

1. встановити правильність документального оформлення визнання та списання витрат;
2. перевірити правильність ведення обліку фактичних витрат і подальшого включення їх до собівартості послуг відповідно до прийнятого банком методу обліку витрат та калькулювання;
3. підтвердити обґрунтованість обраного методу калькулювання послуг;
4. підтвердити правильність методу розподілу непрямих витрат, що використовуються, який закріплений у наказі про облікову політику;
5. перевірити правильність й обґрунтованість розміру прямих витрат, як включаються до собівартості послуг банку;
6. перевірити правильність відображення адміністративних витрат, витрат на збут й інших операційних витрат;
7. підтвердити законність та правильність відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій з витратами;
8. перевірити повноту, правильність та достовірність відображення інформації про витрати у звітності;
9. перевірити правильність відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій з обліку фінансових витрат, втрат від участі в капіталі;
10. перевірити правильність нарахування та сплати податкових витрат;
11. підтвердити законність та правильність відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій з обліку витрат іншої діяльності;
12. перевірити достовірність та повноту формування елементів витрат.

ПРОГРАМА

внутрішнього аудиту витрат діяльності
 АТ «Укрсоцбанк» на листопад 2019 р.
 за період з «01» січня 2017 р. по «31» грудня 2018 р.

№ з/п	Завдання та процедури внутрішнього аудиту витрат	Застосування прийомів (суцільний, вибірковий)	Дата виконання (початок, закінчення)		Відповідальна особа
			поч.	закін.	
1	2	3	4	5	6
1.	Встановлення правильності документального оформлення, накопичення та списання витрат діяльності.	Виб.	01.11	03.11	Яловенко М.Г., Кушніренко Д.М.
2.	Перевірка правильності ведення обліку фактичних витрат і подальшого включення їх до собівартості послуг відповідно до прийнятого фінансово-кредитною установою методу обліку витрат та калькулювання.	Суц.	06.11	07.11	Яловенко М.Г.
3.	Підтвердження правильності методу розподілу непрямих витрат, що використовуються, та закріплення у наказі про облікову політику.	Суц.	08.11	09.11	Микитенко А.П.
4.	Перевірка правильності й обґрунтованості розміру прямих витрат, як включаються до собівартості послуг.	Суц.	10.11	15.11	Гурська М.О.

Продовження додатку Х

1	2	3	4	5	6
5.	Перевірка правильності відображення адміністративних витрат й інших операційних витрат.	Виб.	16.11	21.11	Микитенко
6.	Перевірка правильності відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій з обліку фінансових витрат, втрат від участі в капіталі.	Суц.	22.11	24.11	Гурська М Кушніренко
7.	Підтвердження законності та правильності відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій з обліку витрат іншої діяльності.	Суц.	27.11	28.11	Гурська М
8.	Підтвердження законності та правильності нарахування та сплати податкових витрат.	Суц.	28.11	29.11	Микитенко
9.	Перевірка повноти, правильності та достовірності відображення інформації про витрати у звітності	Суц.	29.11	30.11	Микитенко